

פי' הטור **בא** על התורה **קפ**

ויחדלו הקולות והצדד ומטר לא ניתך ארצה לפי שמהם צקול תפלתו חדלו הקולות וצפרוש כפיו חדל הצדד והמטר אזל פרעה ראה תחלה הפסק המטר והצדד ואחר כך ידע צקולות: ויזכר לחטוא. אע"פ שאמר חטאתי הוסיף עתה לחטוא: ויכבד לבו. אע"פ שפחד צו המכה יותר מצראשונות אעפ"כ חזק לצו: הוא ועבדיו. הזכיר עצדיו לפי שמקובלים היו שי' מכות ילקו על ידי משה וצדד הי' מכה שזיעית והי' זה ד' מכות. צדד. ואש. וקולות. ומטר יהיו סצורים שבהם נשלמו עשר מכות ולכך הכזידו הם לצם ועל כן כשהתרה משה אחרי כן צמכת ארצה אמרו עד מתי יהי' זה לנו למוקש שהיינו סצורים שכבר נשלמו י' מכות ועדיין הוא מתרה באחרות א"כ אין לדבר סוף על כן פחדו ואמרו שלח את האנשים. אי נמי לפי שאמר משה אלה ועבדיך ידעתי כי טרם תיראהו צל לומר כי הי' כדבר משה כי הוא ועבדיו הכזידו לצם:

פרשת בא

י (א) בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו.
 הודיעו הקצ"ה שאף על פי שכבר רך לבו והתודה על עונו אני הכבדתי את לבו: למען שירי. למען שאשית אותותי אלה בקרבו וידעו את גבורתי ולא שאענישם יותר מפני הכבוד הזה: (ב) ולמען תספר. דבר למשה בשביל כל ישראל פי' תספר אלה וכל ישראל והזכיר כבוד לצ עצדיו בשביל שכתוב למעלה ויכבד לבו הוא ועבדיו וזה המעמד הודיע הקצ"ה למשה מכת הארצה ושיתרה זה לפרעה כי למה אמר לו צל אל פרעה אם לא שיאמר לו כלום ולא סיפר הכתוב אלא דברי משה לפרעה וקילר צדיצור השם למשה וכן דרך המקראות פעמים מקלר צוה ופעמים צוה. וצמדרש אלה שמות רצה דורש שהודיעו צרמו מדכתיב למען תספר באזני צנך וצן צנך זאת מכת הארצה כמה דתימא עלי' לצניכס ספרו וצניכס לצניכס: (ג) ויבא משה ואהרן. כתצ"ר אצרהס ידוע כי בכל המכות צל אהרן עם משה כי הוא המליץ אזל הזכיר עתה משה ואהרן צעצור שצויה פרעה להשיב את שניהם וגירסס באחרונה מה שלח עשה כן בכל המכות: (ד) הגני מביא מחר. כתצ הרמצ"ן י"מ שימים רצים הי' צין מכת צדד למכת ארצה מדכתיב כל עץ הגומח לכס ועל דעתי לא הי' ציניכס רק ימים מועטים כי משפט המארים לא הי' אלא י"צ חודש וכן כתיב הפלטה הנשארת לכס מן הצדד אלמא באותה שנה עצמה הי' אלא הצדד הי' צחדש אחר ולא קודם לכן כי הי' השעורה אציב והחטה אפילה ולא הויק הצדד כי אם יכנה תחזור ותצמח ועדיין לא פרחה הגפן ולא הגלו האילנות ולכן אמר הכתוב ואת כל עץ השדה שצר כי שצר הענפים שלא מלא צהס פירות ואחרי כן צחדש ימים צניסן צמחה החטה והכוסמת

קפא פי' הטור בא על התורה

והיא הפלטה הנשאת להם מן הצד והאילנות הולילו פרח ועל כן אמר
הזומח לכם מן הצד שצא הארצה ואל כל הפרחים וצמחם הוא נגאלו:
(ו) ויפן ויצא מעם פרעה. י"מ שפנה אל המלך ויאל דרך אחרנית.
וי"מ ויפן חוזר אל פרעה פי' ויפן פרעה וירא והנה משה יואל צבעם
צלא רשותו. וטעם יליאת משה שחשצ כמו שפחדו צברר כן יפחדו עתה
צארצה שלא ימותו צרעב ויאל כדי שיתיעלו יחד. וכתב הרמב"ן והנכון
כי כן ה' עושה בכל פעם צבואו לפני פרעה שמתרה צו ויאל מלפניו
אלא שהוצרך להזכירו כאן צעצור ויושב את משה ואת אהרן: (ז) ויצא
וגו' ויאמרו עבדי פרעה אליו. אלל לפני משה לא ראו להראות שהיו
מפחדים ממנו: (ח) מי ומי ההולכים. כיון שאתם אומרים לילך כדי
לצווח ולא ילכו אלל ראשי העם והזקנים שדרך לצווח ומשה השיב כי
חג ה' לנו ולריך שנלא כולנו: (י) ראו כי רעה נגד פניכם. הרעה
שאתם רואים לעשות דהיינו שאתם רואים לצרוח היא נגד פניכם ומעידה
צכם כיון שאתם מצקשים לילך עם טפכם. אי נמי הרעה שאתם מצקשים
לעשות היא תשוב על פניכם שלא תלאו מכאן ואפרע מדה כנגד מדה.
אי נמי ראו כי רעה נגד פניכם וקרובה לצא אליכם מלתי ואגמול אתכם
רעה צראותי כי אתם מצקשים לצרוח: (יג) ורוח הקדים נשא את
הארבה. לפי שהיא חמה פדכתיב וימן ה' רוח קדים חרישית ותך על
ראש יונה ודרך הארצה לצא צעת החום כדכתיב צנצולת נחום מנודך
צארצה וטפסריך כגוז גוצי החונים צגדרות ציוס קרה שמש זרחה ונודד
וכשרלה הקצ"ה שתסיר המכה הציא רוח ים שהיא קרה: (יד) ואחריו
לא יהיה כן. ואותו של יואל שכתוב צו וכמוהו לא נהי' פירש"י שאותן
היו של מינים הרבה ושל משה ממין אחד. והקשה הרמב"ן דהא כתיב
ויתן לחסיל יצולם ויגיעם לארצה וכתוב אחר אמר ויצא ארצה וילק ואין
מספר. ואולי רונה לומר שהי' הארצה של משה גדול משל יואל ושאר
המינים של יואל גדולים משל משה ואלה דברים צטלים הם אלל בכל
גבול מזרים נמשך אלפניו וכו' ולאחריו לא יהי' כן שם אלל צמקומות
אחרים אפשר שהי'. וכתב ר' אברהם (ר"ח. כ"ל) צפירושו שמעת תפלת
משה ולילך אין ארצה מפסיד בכל גבול מזרים והוא דבר ידוע. ויתכן
צפשט הכתוב צשציל שמכת ארצה רגילה לצא הרבה פעמים ועוד שאותו
של פרעה הי' צדרך מקרה שרוח הקדים נשאו ועל כן אמר כי הי' גדול
מאוד מכל אשר נהי' צמקרה העולם כי לפניו ולאחריו איננו צל כמוהו
צמקרה וצגדלו ידעו כי מכת אלהים היא כי אין דרך לצא צמקרה כך
וגם אותו של יואל מכת אלהים. וי"מ אותו של יואל זה אחר זה כדכתיב
יתר הגוס אלל הארצה ויתר הארצה אלל הילק ושל משה הי' כולו צימד:
(טז) הטאתי לה' אלהיכם ולכם. על שצוה אותם וגירשם אמר
חטאתי לכם וציקש מהם שימחלו לו: (יז) שא נא הטאתי. דבר

פ'י הסוד בא קפב
 על התורה

לשון יחיד למשה כי הוא הגדול ולזהים לפרעה ואמר העתירו לשניהם דרך מוסר אע"פ שה' יודע שמה הוא המעשיר כדכתיב למתי אעתיר לך והעתרתי אל ה': (יש) לֹא נשאר ארבה אחד. ולא מתו כמו הפרעיים כדפרישית לעיל שלא נצראו עתה צרי' חדשה אלא רוח הקדים נשאל ממקומם וצסור המכה חזרו מה שאין כן בצפרדעים: (כא) וימש חושך. מלשון ימושי שה' עב עד שה' ממששין אותו צידים כי לא ה' חושך מאפיסת אור השמש אלא שירד עליהם אור עב שה' צו ממש וה' מכזה כל נר ואש שהיו להם על כן לא ראו אש את אחיו שלא היו יכולין להשתמש לא לאור הנר ולא לאור הצדוקה: (כד) צאנכם ובקרכם יוצג. כי חשך חשך מקנה הם ולא יניחו כל ממונס ויצרחו ואם יצרחו ישאר לנו עושר גדול כי רוב עשרם ה' צמקנה: (כה) גם אתה תחן בדינו וזכרים ועולות. לא אמר על דעת שירצה לקחת ממש זבח או עולה כי זבח רשעים תועבה אלא אינו אלא חיזוק כי כל כך תכבד עליו י' עד כי ירצה ליתן זכמים ועולות וכל אשר יש לו כופר צעד נפשו: (כט) לֹא אוסיף עוד ראות פניך. שלא ראהו אח"כ ומה שאמר ויקרא פרעה למשה ולאהרן אפשר שלא ראהו אלא הלך עד פתח ציפת ולעק בחושך קומו לאו. אי נמי לא אוסיף עוד ראות פניך צהיכלך שאבא אליך אלא אתה תבוא אלי:

יא (א) עוד נגע אחד אביא על פרעה. צעמדו לפני פרעה נאמר

לו זה. ור' אברהם כתב שצמדן נאמר לו הנה חשך הורג את צנך צבורך ופ'י ויאמר וכבר נאמר לו. וגם צבאן קילר הכתוב צספור כי השם אמר לו נגע אחד אביא והודיעו הנגע ואמר לו צחנות הלילה אני יולא צתוך מצרים אלא שלא רצה להאריך וסמך על מה שאמר משה לפרעה כה אמר ה' כחנות הלילה אני יולא: (ב) כלי כסף וכלי זהב. תימא למה לא אמר שמלות והרי צפרשה של מעלה הזכיר גם שמלות וכן צעשיי' הזכיר שמלות. וי"מ הטעם לפי שה' קשה צעיניהם ליקח שמלות מפני כבוד המשא אמר הקצ"ה איני מצקס מהם אלא כלי כסף וזהב והם אמרו נקיים כל דצרו ונקח גם שמלות: (ג) ויתן ה' את חן העם בעיני מצרים. אע"פ שלקו בצצילים לא הוסיפו צהם שנאה אלא אדרצא אהצום ולאמרו שהם הרשעים ועושים להם חמם וראוי הוא שיחונן אותם האלהים אבל אין לפרש ויתן ה' את חן העם על ההשאלה שעתה צשעת ההצטתה לא ה' לו לומר ויתן אלא ואני אתן את חן העם ולמטה צשעת המעשה לומר וה' נתן את חן העם: גם האיש משה. המציא עליהם המכות: גדול מאוד בעיני עבדי פרעה. חשיריציין: ובעיני העם. ישראל אחרי שאמרו ירא ה' וישפוט ולא שמעו אל משה חזרו לגדלו. וי"מ צעיני העם עם מצרים ולא אמר צעיני פרעה וצעיני עצדיו כי השם

קפג פ"י הטור

בא

על התורה

אימץ לבו ודבר כנגדו שלא כהוגן כדי שינטרף לצוא ולבקש מלפניו על
 נפשו שימחול לו והכל כדי להרצות גדולה למשה. ור' אצרהס כתב ויתן
 ה' את חן העם על ההשאלה שהשאלים וגם האיש משה גדול מאוד
 ובשציל כבודו השאלים: (ד) כחצות הלילה. פירש"י ולא אמר בחצות
 שלא יענו איצטונניי פרעה. ור' אצרהס כתב יש מדקדקים שאומרים
 בחצות שם הפועל ופי' כאשר יהי' חצי הלילה בשעה וכלאו אמר בחצי
 הלילה ולפי דעתי אין צריך לכל זה כי פי' בחצות הלילה בעצור חצות הלילה
 הראשון והכה כל זכור בחצי הלילה הנשאר. כתב הרמב"ן שאמר לו בחצות
 הלילה ולא פי' לו חציה לילה כי הדבור הזה והאמירה אל פרעה קודם
 דאש חודש ניסן ה' ולא ידעו באחיה לילה תהי' המכה וצפרש' שניה פירש
 לישראל הלילה ועברתי בארץ מצרים לילה הזה וצפרש' שלישית אומר ויהי
 בחצי הלילה הנזכר שעשו זו הפסח: (ה) עד בכור השפחה אשר
 אהרן הרהיים. ובשעת מעשה כתיב עד זכור השני אשר צצית הזור
 לפי ששעת התראה ה' יום והיו בני השפחות צמלאכתן עומנין צריים
 ובשעת המכה ה' לילה היו בני השצויים שהם בני השפחות שמורים צצית
 הזור כדי שלא יצרחו: (ז) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו.
 אע"פ שהעיר מלא' נצלות ודרך הכלבים לנצות על הנצלות וגם דרך
 כשהולכים בני אדם ללילות הכלבים מנצחים וכ"ש שהי' הדבר צעיר ואמרינן
 כלבים נועקים מלאך המות זא לעיר אעפ"כ לא יחרץ כלב לשונו: (ח)
 וירדו כל עבדיך אלה אלי. פירש"י שחלק כבוד למלכות. אע"ג
 דדרשינן וילא מעם פרע' צחרי אף מלמו' שסערו וא"כ איך כבודו י"ל
 ריש לקיש הוא שדורש הכי צוצחים פרק טבול יום ואיךו לטעמי' דקאמר'
 נמי התם שלא נלטו' לכבודו דדריש ונלצת לקראתו רשע הוא והענין לו
 פנים. וי"מ שפרעה סטר למשה והיינו רושם שהי' חרון אף: (ט) למען
 רבוה מופתי. פירש"י מכת זכורות וקריעת ים סוף ולנער את מצרים.
 והקשה הרמב"ן שזה אי אפשר שהרי כתיב אמריו ולא שלח את בני ישראל
 מארצו ופי' הוא בעצור שהי' ראוי שיפחד פרעה ממכת זכורות יותר
 מכל המכות על כן הודיעו השם שהוא מחוק את לבו כדי שירצ' זו מופתיו
 זמכת זכורות צאדם וצצהמ' ושפטים צאלהיבם: (י) ומושה ואהרן
 עשו את כל המופתים האלה. הם המופתים הנזכרים למעל' וכתב
 זה כאן בעצור שהשלים כל המעשים כי מכת זכורות התרו צה לפרעה
 ואין למשה ולאהרן צה שום מעשה. ור' אצרהס כתב ויאמר ה' אל משה
 לא ישמע אליכם פרעה וכבר אמר ה' אל משה דבר זה צתחלת דיבורו
 וכן היה שמשה ואהרן עשו את כל המופתים אפילו הכי חיזק לבו ולא
 שלח את בני ישראל עד צוא מכה העשירית והי' ראוי לסמוך לפרשה זו
 מיד ויהי בחצי הלילה אלא הפסיק צפרש' פסח שעל ידו ניולו זכורות ישראל:

קפד

על התורה

בא

פי' הטור

יב (א) וידבר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים. חוץ לכרך כמו שדרשו רבותינו ומכת זכורות שנאמרה לו לפני פרעה יש לחלק כי תפלה או מזה לא נאמר' לו בתוך הכרך אבל מכת זכורות שלא הי' אלא התרא' בעלמא שכבר נאמר' לו המכה ולא אמר לו עתה אלא שיחיד זה לפרעה אין חשש. וי"מ שנאמרה לו על ידי מלאך: (ב) החדש הזה לכם. צעזיל שזו מזה ראשון' שניתנ' לישראל על ידי משה כתיב זה בארץ מצרים כי האלהות שניתנו על ידו צהר סיני או שצא לומר בארץ מצרים אבל לא צעיר כמו שדרשו רבותינו. והיה ראוי שיאמר תחלה דברו אל כל עדת בני ישראל החדש הזה לכם ואחר כך יגמור כל הפרש' אלא משה ואהרן הם במקום כל ישראל ואמר להם כנגד כל ישראל ולדורות וחזר ואמר להם דברו אל כל עדת בני ישראל שיזווס צמנות שעה לקחת פסח מצרים מצעשור ולפי מדרשו שדרשו לכם לומר שקדוש החדש צריך צ"ד מומחין לכך לא אמר תחלה דברו אל כל עדת בני ישראל שאין בקידוש החדש אלא משה ואהרן וכיוצא בהם. ופי' החדש הזה לכם ראש חדשים שימנו אותו חודש ראשון וממנו ימנו שני שלישי עד תשלוס השנה בשנים עשר חודש כדי שיהי' זכרון לנש של יציאת מצרים כי כשיאמרו החדש הראשון שפירושו ראשון ליציאת מצרים וכן שני שלישי יצירו לעולם לנש כי אין לחדשים שם צתור' אלא החדש השני השלישי כדרך שאין שמות לימות השבוע אלא אחד בשבת שני בשבת כדי שיהי' זכיר' ליום השבת למנוחתינו ימי השבוע כן תהי' זכירת מצרים צמנותינו החדש הראשון השני השלישי לגאולתינו שאין המנין לשנה שהרי תחילת שנותינו מתשרי דכתיב ומה האסיף תקופת השנה ועל כן נאמר ראשון הוא לכם שאינו ראשון לשנה אלא לכם לגאולתכם. ואמרו רבותינו שמות החדשים עלו עמהם מצבל כי מתחל' לא היו להם שמות אלהינו ועל כן אינם זוכרים בשום מקום צתור' אלא בעזרא ודניאל ובמגלת אסתר ובנבואת חגי זכרי' שהיו בגולה ומה שעלו שמות החדשים מצבל כדי להזכיר גאולת צבל כי מתחל' היו זוכרים לגאולת מצרים צמנותם החדשים לאותה גאול' וכשעלו מצבל העלו עמהם שמות החדשים והזכירו כי שם עמדנו ומשעלינו משם נזכיר צחדשים הגאול' השנית כאשר עשינו עד עתה בגאול' הראשונה: (ה) שנה חמים. וזה ליקח שה צעזיל שמוז מלה צחדש ניסן הוא צכחו הגדול וזה לשומנו ולאכלנו להודיע שלא צכח המזל יאלנו אלא צכח עליון וכן צעזיל שהיו עובדים אותו ליום לשומנו לעיניהם ולהשפיל אלהיהם וכחם צהיות' מעלה עליון' שלו: (ו) בין הערבים. פירש"י שמששה שעות ולמעל' נקרא צין הערבים. והקשה ר' אברהם מנרות דכתי' צהו וצהעלו' אהרן את הנרות צין הערבים והיינו קרוב ללילה דכתיב יערוך אותו מערב ועד צוקר. וכתיב הרמז"ן הנכון צעיני כי הליל' נקרא ערב דכתיב צערב תאכלו מנות והוא צליל' גם סוף היום נקרא ערב אפי'

בעוד היום גדול כדכתיב ויבואו שני המלאכים סדומ' בערב וכתיב ערב וצוקר ובהרים אשיחה ולהמה וגומר והנה ג' עתים הללו כוללים כל היום אל"כ אחר הבהרים הנא ערב ומיד כעלו' השמש כל עת היותו במזרח נקר' צקר והוא ד' שעות ואח"כ נקרא נהרים כמו שג' מהצקר ועד הבהרים והס' צ' שעות והוא מלשון נהר תעשה לתיבה כענין נהר והזכירו בלשון רבים בעצור שהס' צ' הו' מפני שיהיו כל הדידים כי בצקר האור במזרח ובערב הוא במערב ובאמלעית היום בגובה הרקיע מאיר לכל הדיין וכשיעצרו כל הבהרים ויסור השמש מזרח צצ' הדיין נקרא ערבים מפני שיערוב השמש בשני הדיין זמן זה הוא כל עת זרח השמש צרקיע אלב צשקיעת החמה והוא במו שעה ורביע אינו נקרא בין הערבים והוא נקרא ערב ופי' בין הערבים אינו מזדיל בין צ' נהרים אלא תוך הזמן בין הערבים כמו מבין השרפה שאמרה תורה שיחמו אותו תוך זמן משך זמן הערבים שהוא מו' שעות ולמעלה עד תחלת השקיעה וכן כתיב בצרענה עשר יום בין הערבים פסח לה' שהוא זמן השמיטה וכן בין הערבים תאכלו צמר פירותו בשעות הנזכרות כי היה להם צאכלת צמר זמן גדול ויתכן שזה הוא הלשון בדברי רש"י שני ערבים ערב צוקר וערב יום כי כן אומר הפסוק מנחת הצוקר ויהי צוקר בעלות המנחה ומנחת הערב שנא' ומנחת הערב קמתי מתענית ומנחה לשון מנחת השמש והשקט אורו הגדול כדמתיגמין למנח יומא וכן זמן הזה להדלקת הנרות ולקטורת שאינו כשרות זלילה אלא בזמן תמיד של בין הערבים. והוא דעת אונקלוס שפרגס בין שמיאל שמש מזרח ושמש מערב. וגוכל לפרש שם תוצח את הפסח בערב בזמן הזכר שנקרא ערב ויהי כגוף השמש וגו' מחובר עם וצלת ואכלת צמר על דעתי (אין. כ"ל) שם תוצח את הפסח על השמיטה כאלו אומר במקום אשר יצחר ה' אליהך תעשה וצח הפסח זלילה כצח השמש וגו' כדכתיב כי הוליאך ה' אליהך ממזרים לילה ועל זה העשי' אמר וצלת ואכלת כי הפסח עלמו נקרא וצח שנאמר לא תשחט על חמץ דם וצחי. וכן נראה פי' הפסוק ולא ילין מן הצמר אשר תוצח בערב הצמר אשר תעשה אותו וצח בערב ציוס לא ילין עד צקר: (ח) צלי אש וכוצות על מרורים יאכלוהו. פי' עם מרורים כמו ראשו על כרעיו ועל קרבו ולא אמר עם לומר שאינו חוצה שיהא כורכן צנת אחת ואוכלן ולימד הכתוב שאין חוצה צמרורי' אלא עם אכילת צמר אלב צמיה חזר וזהו בערב תאכלו מצות אפי' צפני עלמו בדברי רבותינו. ויותר כחן לפרש כי ומצות נמשך למעלה ואכלו את הצמר עלי אש ומצות וחזר וזהו עם המרורים יאכלוהו לצמר הנזכר והנה ליום צאכלת הצמר וצאכלת המצות ולא ליום צאכלת המרורים רק שיאכל הצמר עמהם וזמן שאין צמר מרורים מזה וגם אין מעכזין את הצמר ואם אכל פסח צלל מרורים ילא ידי פסח כי המצוה צפסח כמו

קפו
על התורה

בא

פ' הטור

המזוה צמחה כל אחד לואה צפני ענמו: (ט) כי אם צלי אש. לפי שרריך לאכלו בחפזון ועל השול רריך להתאחר יותר מעל הצלי: (יב) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים. פירש"י של עץ היתה נרקצת ושל מתכת ניתכת. ופי' הרמז"ן ולא פי' הפסוק בשפטים האלה צעבור כי מוסר הצלים עץ היא וכן צמעשה כתיב וז' הכה כל צבור צהמה והשפטים צאלהיהם לא נודעו עד הצוקר שהלכו לצית תועבות' וכתיב ומזר' מקצרים את אשר הכה ה' צהם כל צבור וצאלהיהם עשה ה' שפטים ועל דעתו הכתוב רומז לשרי מעלה כענין שנאמר יפקוד ה' על צבא המרום צמרום ועל מלכי האדמה צאדמה שהשפיל מזלם ושרי המזלות והפסוק מקר צנעלם: (כא) ויקרא משה לכל זקני ישראל. זאת הפרשה מקצרת כאשר לזוהו ה' צפרשה של מעלה כי צידוע שאמר משה לישראל הכל צפרט וכלל הדבר צמה שכתוב כאשר לזוהו ה' את משה בן עשו והזכיר צכלל כי קרא משה לכל זקני ישראל והם אספו אליו כל העם והם אמרו אז צנעלם לכל עדת ישראל משכו וקחו לכם לאן מן העדר אל צתיכם. ויתכן שאמר משכו וקחו צעבור שהיה לאנס רחוק מהם צארץ גושן כי תועצת מזרים כל רועה לאן ואמר להם קחו לכם לאן וכל הפרשה והוסף להם ציאור צנתינת הדם שתייה צאגודת אזוב וטצילה צסף שלא נאמר למעלה ופי' להם צפרשה זו ולתם לא תלאו איש מפתח ציתו עד הצוקר כי צעבור זה נלטוו צנתינת הדם על המשקוף צעבור שהיו שמורים כמו שנאמר ולא יהיה צהם נגף למשחית: (כב) ואחם לא הצאו. פירש"י מגיד מאחר שניתנה רשות למשחית לחבל אינו מצחין צין לדיק לרשע ולילה רשות למחצלים שנאמר צו תרמוש כל חיתו יער. וכתב הרמז"ן ולא הציותי דצרו צמה שכתב ולילה רשות למחצלים וכי אסור צכל לילה ללאת מפתח ציתו עד הצוקר מן המקרא הזה והי' לו לומר שהלילה הזה ניתנה צו רשות למשחית לחבל אצל לא רצה לומר בן מפני שהקצ"ה צנעלמו הוא המכה צעם. אלא כך הוא הענין שהקצ"ה הזהיר את ישראל שלא ילאו מפתח ציתם צלילה ההוא לפי שהקצ"ה עוצר צמזרים כמלך שעוצר ממקום למקום וספקלטורים לפניו שלא יפגעו צני אדם ויסתכלו צו כענין שנאמר וצא ה' אלהי כל קדושים עמך. וכיון שנוצו שצעפה שניתנה רשות לחבל שאינו מצחין צין לדיק לרשע לפיכך אין אדם רשאי לשנות דרך העולם שיאל צלילה לפי שהוא זמן של חיות שניתן להם רשות ליטרוף ואין להצחין צין לדיק לרשע ופי' ולא יתן המשחית המלאך המשחית צעולם צעת הנגף כענין שנאמר ויאמר ה' למלאך המשחית צעם הרף ידיך ולא המשחית צמזרים כי הקצ"ה הוא המכה צהם. וי"מ כי המשחית אינו שם תואר ופירושו השחיתה: (כד) ושכרחם את הדבר הזה. אינו חוזר על מתן דמים הסמוך לו שלא נלטוו צהם אלא צפסח מזרים אלא חוזר על עיקר עשיית הפסח: (כה)

קפז
פי' הטור
בא
על התורה

והיה כי תבואו אל הארץ. שלא נתחייבו צפסח עד שצאו לארץ ומיהו מיד צבואם לארץ נתחייבו זו ועשהו כענין שמיינו ציהושע אע"ג דאמרינן כל מקום שנ' והי' כי תצואו היינו לאחר ירושה ושיצה היינו דוקא צמות התלויות צארץ אלזו זו שהיא חוצת הגוף נתחייבו מיד צבואם לארץ ומה שעשו פסח צמדצר על פי הדצו' היה ולא עשו אלזו אותו פסח צלצד וכתיצ נמי התם ויעשו צני ישראל את הפסח ופירש"י צגנותם דצר הכתוב שלא עשו אלזו אותו פסח כל ימי היותם צמדצר שלא נצטוו צו ול"כ מה גנות היה. י"ל שזה היה הגנות שעונותיהם עכצום צמדצר ומנעום מעשותו שאם לא חטאו הי' צאים צארץ מיד והיו עושים אותו: (כו) ובה פסח הוא. לצון המלטה כמו פסוח והמליט צעצור שממל השם על צבוריהם וצעצור השם נקרא השם פסח. וי"מ שהוא מגורפ פסח על שם שהמשיחית דילג על צתי ישראל: (כח) וילכו ויעשו בני ישראל. שהלכו מלפני משה והלכו אל הצאן ועשו הפסח כמשפטו: כן עשו. דרך הפסוק לכפול ולצאר שכן עשו ולא הכילו דצר מכל אשר נצטוו. ורצותינו דרשו מלמד שקיצלו שצר על ההליכה ועל העשייה: כן עשו. לרצות אף משה ואהרן: (ל) כי אין בית אשר אין שם סח. כי מתו צבור לאם וצבור לאצ וגדול הצית ולעפ"כ לא קידש השם רק צבור לאם שהוא ידוע ומפורסם יותר: (לא) ויקרא פרעה למשה ולאהרן לילה. כי משה לן צמצרים צלילה שהוא לקיים דצרו וירדו כל עבדיך אלה אלי וצבוא פרעה שלחו מלצכים לגושן אשר שם צני ישראל לתת להם רשות לצאת ונאספו כולם צרעמסם והיה יום גדול קודם שנאספו ומשם יצאו ציד רמה כמו שנאמר ויסעו מרעמסם צחדש הראשון צחמשה עשר יום לחוש ומה שאמר הוציך ה' אלהיך ממצרים לילה על השעה שנתנו להם רשות. ור' אצרהם כתב שישראל שהיו יושצים צמצרים יצאו מיד צלילה ומארץ מצרים שהוא מרעמסם יצאו ציום כי רצים היו יושצים צעיר מצרים ויצאו צלילה ונאספו עם אחיהם צרעמסם. ולא כהירא סהרי נצטוו ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד צקר. ולווקלום פי' כי הניסים שנעשו להם צלילה נקר' הוציך כי צעצורם יצאו: קומו צאו. פי' צאו מיד כי מצות המלך היא שתצאו מיד ולא יתן לכם רשות לעמוד כלל ואמר לכו עצדו את ה' כדצרכם פיוס שימהרו לצאת וישמעו אליו כי אתם חפנים ללכת: (לב) וברכחם גם אותי. לפי הפשט שיצירוהו צתפלקס כאשר יתפללו על נפסם לשם כאשר אמרו שלא יפגע אותם דצדר או צחרצ שיתפללו גם עליו. אי נמי שיתפללו שתסור מעליו יד השם שנגעה צו צעצורם: (לד) משארותם צרורות בשמלותם על שכמם. פי' ר' אצרהם משארותם הם כלי עץ שלשין צהם כמו ענאך ומשאריתך כי חמוריהם הם טעונים צגדים שהוליו ממצרים. וקשה וכי לא היה טוב להם להטעין לחמורים כלי העץ ויוציו: הם הצגדים: (לז)

ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עבות מצוה * מפני המזהה
 שנעשו כי כל אוכל מחמלת ומה שאומר כי גורשו נומרים לאו למימר
 שאלו נשחרו שם היו מחמיצים אותו אלא טעם למה אפואו בדרך כי
 גורשו ולא יכלו להתמהמה עד שיאפואו ומשחרותם נרדות בשמלותם
 ומחרו ואפואו טרם יחמץ. אי נמי בפשטי' כי גורשו ממרים הוא טעם
 למה אפואו מזה ואילו נשחרו שם היו מחמיצין אותו שצפסח מרים לא
 נעשו צאכילת מזה אלא על לילה ראשונה: (מ) ומושב בני ישראל
 אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה. פירש"י
 ת' שנה משולל יחזק משהיה זרע לאצרהם נתקיים גר יהיה זרעך צארץ
 לא להם ול' שנים משנגזרה גזירה עד שנוול יחזק והוא מדרש רבותינו.
 וכתב הרמב"ן וזה אינו נראה שכל ימי אצרהם לא יקרא הגלות צורעו
 ופשט הפסוק כי השם אמר לאצרהם ידוע תדע כי גר יהיה זרעך טרם
 תתי להם הארץ ימים רבים ד' מאות שנה ולא חשש להודיעו ה' כי אמר
 לו ודור רביעי ישובו הנה להודיעו שלא ישובו מיד צפוף ת' שנה עד דור
 הרביעי שיהיה שלם עון האמורי ורמו לו ה' שנה כי עמדם צמדבר לא
 הי' מפני עון האמורי שלא נשלם אלא מפני חטאם ופי' הפסוק ומושב
 בני ישראל אשר ישבו צמרים עד מלאת ת"ל שנה צארץ לא להם והודיענו
 הכתוב כי עתה צלאתם נשלמה הגלות והוליתם מעצדות לחרות לא שיוליאם
 ממרים ויהיו עוד גרים צארץ לא להם וצבצור שכבר הזכיר הענין הזה
 והודיע צו לא חשש להאריך צו שלא צא הכתוב אלא להודיע ה' שנה
 שניתוסף להם דרך קצרה שנשלמה צמרים ת' שנה שאמר לאצרהם ועוד
 ל' שנה ודומה לו והימים אשר הלכו מקדש צרנע עד אשר עברנו את
 נחל זרד שלשים ושמונה פי' להשלים החשבון של ל"ח שנה כי לא הלכו
 מקדש צרנע עד נחל זרד ל"ח שנה כי ישבו צקדש ימים רבים. והמחזור
 שצב"ל לפרש כי הגזירה היתה ת' שנה מן היום ההוא והל' שנה שניתוספו
 עליהם צעון הדור כי אם יגור על האדם צמטאו גלות ויסורין שאין עונש
 הראשון הצמחה לו שלא יענש עוד צעון אשר יעשה והנה היה על אצרהם
 גזירה שיהי' זרעו גר צארץ לא להם ת' שנה ולא היתה לו הצמחה אלא
 שאמר לו ואחרי כן ילאו צרכוש גדול ולא אמר לו הזמן מתי ואפשר שיאלו
 מיד אחר ת' שנה או זמן רב אחריהם. ועוד שאין שום הצמחה שלא יגרום
 החטא לצמחה אלא צמקום שצועה וידוע שהיו ישראל צמרים רעים
 וחטאים וצמלו המילה וכתב וימרו צי ולא אצו לשמוע לי איש שקווי
 עיניו לא השליכו ועל כן ארך גלותם ל' שנה והי' ראוי שיתארך אלא
 שעסקו והרצו צתפלה כדכתיב ויאנחו בני ישראל מן העבודה וילעקו
 ותעל שועתם אל האלהים וישמע אלהים את נאקתם וכתב ונלעק אל
 ה' אלהינו וישמע את קולינו מכל זה נראה שלא היו ראויים לגאול מפני

הקץ אלא שקבל לעקתם ונאקתם מפני העבר הגדול שהיו צו ולמה יקשה אם נתארך קדם ל' שנה צעונם והנה נתארך עליהם מ' שנה צעון המרגלים והיו צעינו וצרעזון כדכתיב ויענך וירעיבך ולא נתקיים זהם ודור רביעי יסוצו הנה שצותם מ' שנה נחלף הדור ואפשר כי הי' זה סיבת בני אפרים שיאלו ל' שנה קודם ביאת משה. וצירושלמי מתרגם ומושב בני ישראל דיתצו צמארים תלתין שנין וצהון אישילמו ארבע מאה שנין: (מב) ליל שמורים. פירש ר' אצרהס שהסם שמרם ולא נתן המשחית לצח אל צתיסם על כן צוה שייהי זה שמורים לכל בני ישראל להודות ולהלל ולספר ציציאת מצרים. והקשה הרמב"ן דהא כתיב שמורים להוציאם מארץ מצרים ופי' הוא ליל שמורים ששמר להם הקץ מעת שגור עליהם שיוציאם צלילה הזה מיד צצוא הקץ צעתה אחשנה. אי נמי שהוא שומר ומנפה ללילה שיוציאם הקצ"ה לעת הגאולה שייהו ראויים להוציאם: הוצא הלילה הזה לה' שמורים. פירש זה הלילה שהיה שמור לה' להוציאם הוא לה' כלומר מקודש לשמו שמורים לבני ישראל שישמרוהו לעצוד צו לפניו צאכילת פסח וזכירת הנסים ולתת הלל והודאה לשמו הגדול: (מג) זאת חקת הפסח. פי' ר' אצרהס שזאת הפרשה על פסח דורות נאמרה ואמר ויעשו בני ישראל על פסח מדצר שעשו צשנה השנית ונכתב כאן עם הוצאה כדרך ויניחאו אהרן לפני העדות למשמרת. וכתב הרמב"ן שזה אינו כי לא נצטוו צכל הפרשיות הללו אלא צפסח מצרי' וצפסח דורות (הארץ. כנ"ל) כמו שנאמר למעלה והיה כי תצואו אל הארץ אלא צי"ד צניסן נאמרה ועל פסח מצרים והיתה ראוי' ליכתב קודם ויהי צחצי הלילה אלא לפי שכתוב צפרשה החדש הזה לכם שנאמרה צראש חדש ומשה אמרה להם מיד צראש חדש וזום צחקת הפסח והצטיחם שיגאלו צליל ט"ו סמך לה ויהי צחצי הלילה לומר שקיים להם הצטחתם וגאלם וכשהשלים זה חזר לענין ראשון להשלים חקת הפסח והוסיפה זו הפרשה מצות רצות איסור צן נכר וערל והוצאה מן הצית וצצירת העלם ופסח הגר והם מצוות מיד ולדורות: כל בן נכר לא יאכל בו. פירש"י שנתנכרו מעשיו לצציו צצשמים אחד גוי ואחד ישראל. וכתב הרמב"ן שאין צריך אלא לישראל וכן תרגם אונקלוס כל צר ישראל דאשתמד שהתנכר לאחיו ולאציו צצשמים. ופי' משומד מנוכר כמו ויתנכר יוסף דמתרגמינן ואשתמודע והיה ראוי' לומר משומדע אלא שחסר העי"ן: (מד) ועצם לא השברו בו. לפי שפסח נאכל על השוצע ואם היו שוצרין העצמות היה נראה כרעצ. אי נמי לפי שנאכל צחצורה כדי שלא יאטרכו לחלוק העצמות. אי נמי לפי שנאכל צחצוזן: (נא) ויהי בעצם היום הזה. פי' ר' אצרהס שהוא צצוק לפסוק שלאחריו שצעלם היום שהוציאם ממצרים דצר אל משה קדם לי כל צבור. והרמב"ן כתב לפי שאמר למעלה ליל שמורים הוא לה' להוציאם מארץ מצרים חזר ופי' שלא יאלו צלילה כולם מן הארץ

קצ
על התורה

בא

פי' הטור

אלא שניתן להם רשות ללאת והיו בני חורין אלזל בעמס היום ילאו מכל גבול ממרים על לצלותם:

יג (ב) קדש לי כל בבור. פי' שיקדש מיד צמדצר. ור'

לצרהס כתב לחזו הכתוב דרך קלרה

כי משה כנגד כל ישראל. וי"מ כי המוזה למשה לקדשם צפה הפך וטמאו

הכהן כי הכהן טהור הוא ולא יטמאו רק בצבור שיאמר שהוא טמא:

(ד) היום אהם יוצאים. הזכיר תחלה ולא יאכל חמץ ואמר היום

אתם יולאים פירושו וככה יעשו. לדורות ציוס שילאתם וכאשר ה' זה

צומן שהלציב נמלא כן תעשו בכל שנה שנמלא לציב צארץ ישראל וזה

הלציב שעורה ופי' לציב כמו צכורים והוא מגורת אלז שהוא ראשון

לצנים כן צחודש הזה נמלא צכורי שעורה: (ה) והיה כי יביאך ה' אל

ארץ הכבעני. פירש"י כל ז' עממין צמשמע שכולס בכלל כנעני. וכתב

הרמב"ץ ודאי כולן בכלל כנעני כשאינו מוזכיר אללא כנעני וכן נקראת ארץ

כנען אלזל למה יזכיר קלתס ויניח קלתס ודעת רבותינו שארץ ה' עממים

אלו היתה ארץ זבת חלב ודבש ולא היתה כן ארץ צ' עממים וצפרשה של

טעלה שהזכיר גם פריזי לא הזכיר צעבור וזת חלב ודבש אללא צעבור ארץ

עוצה ורחצה והס ו' גויס הזכרים בכל מקום כי הגרגשי עמד ופינה ולא

זכר צתורה רק צפסוק ונשל גויס רציס מפניך ולכן אמר רציס: (ו)

וביום השביעי הג לה'. גם ציוס הראשון חג לה' אללא לכך אמר וציוס

השביעי חג לומר שלא יאחרו עוד. שאין לו תשלומין אלזל יוס הראשון יש

לו תשלומין כל ז': (ח) בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים.

פי' צעבור זה שעשה ה' לי בצאתי ממרים אני עובד העבודה הזאת

כענין שאמר למטה על כן אני עובד לה' כל פטר רחס ואמר זה כלומר

הגד לו זה שאתה ראית צעיניך שעשה לך בצאתך ממרים. ור' לצרהס

פי' צעבור זה שאני עושה ועובד לפניו צאכילת פסח ומזה עשה ה' לי

אותות עד שהוליאני: (ט) והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך.

פי' יהיה לך לאות על ירך וצין עיניך שתכתוב על ירך וצין עיניך יליאת

טלרים שתזכור אותה תמיד ושל יד הן כנגד חווק יד ושל צין עיניך על

שוס ויתן אותות ומופתים צמרים לעינינו: (יא) והיה כי יביאך ה'.

שמלות פטר רחס אינה נוהגת אללא משנכנסו לארץ. וכתב הרמב"ץ על

דרך הפסט קדש לי כל צכור כל הנמלאים עתה צישראל צשציל שפדאס

ממכת צכורות צמרים וזה שיהיו קדושים לעבוד לו ולא נתן להם פדיון

עד שהחליפס צלוייס וזה צפדיון העודפים אלזל המוזה צנולדים לא נתנה

צמדצר וזה כשיצואו לארץ שהנהג צאדס וצצהמה וצפטר רחס (חמור.

כל"ל) וזה צפדיונס לדורות וצממכת וצמים פרק צתר' איכא פלוגתא

לס קדשו צכורות שנולדו צמדצר לס לאו: כאשר נשבע לך ולאבותיך.

פי' שנשבע לאבותיך לתת לך. אי נמי שקורא לדבר ה' שצועה שאמר

קצא
פי' הטור
בא
על התורה

כן צ' פעמים וארד להלילו מיד מזרים ולהעלותו ועוד והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי: (יב) והעברת כל פטר רחם. פירש"י בצכור אדם מדבר דהא כתיב צהמה וכל פטר שגר צהמה. והרמב"ן כתב והעברת שתפרישנו מן העדר להיות לשם וחזור ומפרש מה הוא העבודה הזאת שכל פטר שגר צהמה הזכרים ופטר חמור וצכור אדם צניף יהיו לשם: (יד) כי בחווק יד הוציאנו ה' ממצרים. ואח"כ מפרש מה הוא החווק יד הוא מכת צכורות שעל ידה ילאנו ממזרים ולא על ידי מכות הראשונות ומשה תפש דרך קצרה כי ידוע כשלאמר ויהרגו ה' כל צכור שרולה לומר שהליל צכורו ועל זה אמר על כן אני וצח ולא על הריגת הצכורים: (טו) ולטוטפות בין עיניך. טוטפות נקרא הראש מקום הנחת תפילין כמו טוטפות וסנבוטין צפרק צמה אשה יולאה דהיינו שמקפת הראש עד המלח. אי נמי על שם שמונחין צין העיניים לשון הצטה כמו שפיל ואזיל צר אווזא ועינוהי מטייפין פי' מציטין למרחוק. ואמר לטוטפות לשון רבים כי הם הרבה צתים כאשר קבלנו לורתם מאבותינו. כתב הרמב"ן שורש המלה הזאת שניח כתוב יליאה מזרים על יד שמאל שהלצ נוטה לה ועל הראש כנגד המוח שהן משכנות המחשבה ועל כן אמר ולזכרון צין עיניך שיונחו צמקום הזכרון צין העיניים שהוא ראשית המוח וחזר ואמר צפרשה אחרת לטוטפות צין עיניך לפרש שאין המלה צין העיניים למטה אלא צגוזה הראש צטוטפות ומקיפין כל הראש צרלוועותיהן והקשר הוא על אחרית המוח המשמר לזכרה. וכתב צפרשת קדש וצפרשת והיה כי יציאך לטוטפות מפני המלו' הזאת שנלוטונו צהם לעשות יליאת מזרים טוטפות צין עינינו וצפרשת שמע והיה אם שמוע נלוטונו שנעשה המלות גם כן טוטפות דכתיב צהו והיו הדברים האלה וגו' והיו לטוטפות צין עיניך ולכן אנו כותצין גם צ' הפרשיות ההם לטוטפות שהן מלות הייחוד וזכרון של המלות ועונשן ושכרן וכל זה שורש צאמונה: ועתה אומר לך כלל צטעם מלות רבות. מעת היות ע"ז צעולם מימי דור אנוש התחילו הדעות להשתצש צאמונה מהם כופרים צעיקר ואומרים שהעולם קדמון ומאן מכחישן ידיעתו הפרטית ומהם שידו צידיעה ומכחישן צהשגחה ויעשו אדם כדגי היס שלא ישיגה האל צהכ ואין עמם עונש או שכר וכאשר ירצה האלהים צעדה או ציחיד ויעשה עמם מופת צשינוי מנהגו של עולם וטבעו יתצצר לכל ציעול הדעות האלה כלם כי המופת צפלא מורה שיש לעול' אלוה מחדש יודע ומשגיח ויכול וכאשר יהי' המופת ההוא נגזר תחלה מפי נביא יתצצר ממנו עוד אמיתת הנצולה כי יצר אלהים את האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים ותתקיים עם זה התורה ולכן אומר הכתוב למען תדע כי אני ה' צקרצ הארץ להורות על ההשגחה שלא עזב אותה למקרים כדעתם ואמר למען תדע כי לה' הארץ להורות על החידוש כי הם שלו שצראם מאין ואמר

פ"י הטור **בא** **קצ"ב**
על התורה

צעבור תדע כי אין כמוני להורות על היכולת שהוא שליט בכל כי בכל זה ה' פרעה ועבדיו מכחישים או מסתפקין ואם כן האותות והמופתים עדים נאמנים באמונת הבורא ובתורה כולה וצעבור כי הקדוש ברוך הוא לא יעשה אות ומופת בכל יום לעיני כל רשע וזה אותנו שנעשה אות וזכרון לכל אשר ראו עינינו ונעתיק הדבר אל בנינו ובניהם לבניהם ובניהם לדור אחר והחמיר מאוד צענין הזה כמו שחייב כרת באכילת חמץ ובעוונת הפסח והולך שכתוב כל מה שנראה אלינו באותות ומופתים על ידינו ועל בן עינינו ושנכתבו עוד על פתחי הבתים צמוזות ושזכור צפיו בקר וערב כמו שאמרו אמת ויציב דאורייתא ממה שכתוב למען תזכור את יום לאתך מארץ מצרים כל ימי חיך ושנעשה סוכה בכל שנה וכיוצא בזה מנות רבות זכר ליציאת מצרים והכל להיות לנו בכל הדורות עדות בכל המופתים שלא ישכחו ולא יהיה פתחון פה לכופר להשחית אמונת האלהים כי הקונה מזוה צוח אחד וקצעה צפתחו ונחטוין צעניייה צר הודה צמדוש העולם וצדיעת הבורא ובהשגחתו וגם בצנזאה והאמין בכל פנות התורה מלצד שהודה שחסד הקצ"ה גדול מאוד על עושי רעונו שהולחנו מעבדות לחרות ולפיכך אמרו הוי זהיר צמזוה קלה בצחמורה שכולן חמודות וחציבות מאוד שכל שעה אדם מודה לאלהיו וכונת כל המזוות שנאמין ונודה אליו שהוא צראנו והיא כונת היצירה שאין לנו טעם אחר ציזירה הראשונה ואין לעליון צתחטוניס חפץ מלצד זה שדע האדם וודה לאלהיו שצראו וכונת רוממות הקול צתפלה וכונת צתי כנסיות וכונת תפלת הרצים הוא שיהי' מקום לצני אדם שיתקצצו צו ויודו לאל שצראם והמניאם ויפרסמו זה ויאמרו לפניו צריותך אנחנו ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים שהן יסוד התורה כולה שאין לאדם חלק צתורת משה עד שיאמין בכל דצרינו ומקרינו כולם נסים ואין צהם ממנהגו של עולם צין צרצים צין ציחיד לאל אס נעשה המנות ילליחנו ואם נעצור עליהם יכריתנו ויתפרסמו הנסים הנסתרים צענין הרצים כאשר יצוא ציעדי התורה צענין הצרכות והקללות כמו שכתוב ואמרו כל הגוים על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת ואמר על עוצם את צרית ה' אלהי אצותם שיתפרסם הדבר לכל האומות שהוא מאת השם צענושם ואמר צקיום וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך:

פרשת בשלח

(יו) ויהי בשלח וגו' כי קרוב הוא • פירש"י ונזח לשזב למצרי' ויתנו לבצלוז חס יראו מלחמ'. וכתב הרמב"ן ח"כ היה לו לפסוק להקדים כי אמר אלהים ולכתוב ולא נחס אלהים דרך ארץ פלשתים כי אמר אלהים כי

קצג
פ"י הטור **בשלה** על התורה

קרוב הוא לכן פ"י כי קרוב הוא ועוז לנחותם הדרך ההוא כי אמר אליהם פן ינחם וגו' ולפי זה כי קרוב פ"י חף כי קרוב הוא כמו רפאה נפשי כי מעלתי לך. ו' מ כי קרובה היא השבועה שנשבע אברהם לאבימלך אם תשקר לי ולניני ולנכדי. ו' מ כי קרוב הוא שלא הגיע עדיין מה שנאמר ודור רביעי ישבו הנה. וי"מ כי קרוב הוא שפלגתים קרוב למזרים שנאמר ומזרים ילד את לודים ואת ענמים וגומר וכיון שיראו פלגתים שיצרחו ממזרים יעזרו פלגתים ויחזירו. וי"מ כי קרוב הוא שעשו פלגתים לבני אפרים שיאלו ממזרים והרגו אנשי גת ואם יראו ישראל מה נעשה להם יחזרו להם ומנן כ"י הקדימו ללאת שטעו כל שנה. וי"מ כי קר' הוא המלחמה אם ימלאו מלחמה תוך ג' ימים קודם שיעברו הזמן שקבעו לפרעה לשבוע ישבו כי יקבלום מזרים אבל אם יעברו הזמן חף אם ימלאו מלחמה לא יחזרו כי לא יקבלום מזרים כיון שצנזרו זהם ועברו הזמן שקבעו להם לחזור: בראותם מלחמה. פירש"י מלחמת עמלקי והכנעני. והרמב"ן כתב מלחמת עמלקי והכנעני לא היה ראוי לשבוע צעודה כי הוא צל עליהם מארצו ואף אם ישבו למזרים הוא ילחם עמםם אבל טעם המלחמה שאם יעברו דרך פלגתים והם לא יתנום עובר צאלאם צשלום ישבו למזרים אבל בדרך המדבר לא יראו מלחמה עד היותם צאלאם רחוקים ממזרים ולא יוכלו לשבוע: (יח) וחמושים עלו בני ישראל. פ"י אע"פ שהולכים אליהם דרך המדבר היו יראים פן יצאו עליהם פלגתים או העמים אשר סביבותיהם והיו חלולים כמו ההולך להלחם. וי"מ שצא לומר שאלו ציד רמה כמו גאולים ולא כמי העבדים הצורחים: (יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו. זה היה לו לכתוב על מסע הראשון שנסעו מרעמסס ולמה כתבו ציוס השני וי"ל לפי שציוס הראשון לקחו עצמות כל השצטיים ציחד וכשחזרו צסוכות הצדילים כל אחד ואחד לצד ולקח משה עצמות יוסף עמו. (כא) וה' הולך לפניהם. כתב ר' אברהם כי הפסוק מדבר כלשון צני אדם כי כח האל ושלוחו הולך עם ישראל. והרמב"ן כתב כבר אמרנו כל מקום שנ' וה' הוא וצית דינו עמו ורוזה לומר כי כבוד השם שוכן צענן והולך לפניהם ציוס צעמוד הענן וצלילה צית דינו שוכן צעמוד האש. להאיר להם. על ידי אלו שני עננים היו מצדילים צין יוס וצין לילה כי העננים הי' מקיפין אותם ולא הי' מכירים צין יוס ללילה אלא על ידי עמוד האש הי' יודעים מתי הלילה:

יד (ר) וחזקתי את לב פרעה. כי כל כך נכנע לבו מצד המכות עד שלא שם צלצו לרדוף אחריהם חף אם יצרחו ועל כן הולך השם לחזק לבו: (ה) ויוגר למלך מצרים כי ברח העם. שהיו משחיתים צכל מקום שהיו הולכים וצזה ניכר שלא היה דעתם לחזור. אי נמי שהיו הולכים צצוכים כאדם

בשלה

קצד

על התורה

פי' הטור

הצורח התועה שהרי הלכו לאחוריהם נצוכים וצוה היה ניכר שצרחו שלא
הלכו למקום ידוע לצווח כאשר אמרו. אי נמי הכיר צוה שינאלו צד
רמה שעשו להן דגל וגם להתנוסס ויואלים בשמחה ותוף וכנור ולא כעצדים
העתידים לשבז לעבודתם. וצמדרש יש ששלח שלוחים עממה ורש"י הביאו
וכיון שהגיעו ג' ימים שקבעו לחזור ולא חזרו צאו והגידו לפרעה. וק'
שהרי יום ג' חזרו לאחוריהם א"כ מנין ידעו השלוחים ציוס ג' שדעתם
לצרוח ומיהו זה אינו קשה דודאי חזרו יום ג' ויום ד' כשראו שלא חזרו
יותר ידעו שדעתם לצרוח. ומיהו קשה אם חזרו יום ג' א"כ צתחלת
יום צ' לא היו רחוקים אלא מהלך יום אחד וצנודרש יש שפרעה הלך
מהלך ו' ימים שהלכו ישראל הכל צב' ימים וי"ל שכך היה הענין לפי מה
שאומר ג"כ צמדרש שהלכו ציוס הראשון ק"ך מילין שהם מהלך ג' ימים
וציוס צ' הרחיקו עוד מהלך יום אחד וציוס ג' חזרו לאחוריהם מה שהלכו
ציוס צ' הרי שהיו רחוקים מהלך ג' ימים שהלכו ציוס הראשון וציוס ד'
כשראו השלוחים שלא חזרו עוד יותר לאחוריהם הלכו והגידו לפרעה ציוס
ד' וציוס ה' רדף אחריהם וצאלו בג' ימים הרחיקו ישראל עוד ג' מים
הרי שהי' רחוקים מהלך ו' ימים וכל זה הלך פרעה ציוס ו' והשיגם צליל
ז' ולאו ירדו לים: (ו) ויקח שש כראות רכב. פירש"י וליתא נמי
צמכילתא שהיו מהירא דצר ה' מכאן אמר ר' טוב צנגויס הרת וצירותלמי
מוקי לה צמלחמה דווקא דהא אמרינן הגויס לא מעלין ולא מורדין.
ולפ"ז מה שפירש"י לעיל שלא מתו אלא שצשדות לא היה צריך לומר שהי'
מהירא דצר ה' שאיפשר שהי' מהנשארים צצתיס וכן דרך להיות צצית
המוסיס והפרדיס שהן לרכיבה: כל סוס רבב פרעה. פי' ר' אצרהס
שלא הי' הולכים מפחורים אלא כלס יחד: (י) ויראו מאוד. תמה ר'
אצרהס איך יראו מחנה גדול של שס מאות אלף רגלי מהרודפים אחריהם
ולמה לא ילחמו על נפשם ועל צניהם ותירץ כי היו המצרים אדוניס של
ישראל ומנעוריהם למדו לסבול עול מצרים ונפשו שפלה ולא יכול להלחם
עם אדוניו והי' ישראל נרדפים ולא מלומדי מלחמה הלא תראה כי צא
עמלק צעם מעט ולולא תפלת משה הי' חולט את ישראל ועל כן מתו
כל העם היוצא ממצרים שאין צהם כח להלחם צכנעניס עד שקס דור
המדצר שלא ראו גלות והי' להם נפש צצובה ויכלו לעמוד צמלחמה. ואלו
ראה הדרש שדרשו רצותינו צפסוק ושלשים על כלו שכנגד אחד מישראל
הו ג' מצרייס וחיכת למ"ד ש' לא היה מפליג עליו ולא היה תימא ומי
הגיד לו שלא צא עמלק צעם כצד מאוד: ויצעקו בני ישראל אל ה'
(יא) ויאמרו ארל משרה המבלי אין קברים. פי' הרמז"ן ודאי
לאחר שצעקו אל ה' להשיעם לא היו צועטיס צו לומר מה זאת עשית
לנו להוציאנו ממצרים אלא כתות כתות היו כת אחת לוועקת צתפלה
והאחת מכחשת צכס ואינה צוחרת צישועה ועל זה הכתוב כתת וימרו

קצה פי' הטור בשלח על התורה

על ים צים סוף ועל כן חזר לומר בני ישראל כי בני ישראל היא שם ליחידים הטובים שבהם לערו חבל העם הוא שם להמון ולכן כתב למטה ויראו העם את ה' ולא אמר ויראו בני ישראל כמו שאמר וירא ישראל את ה' הגדולה שכולם חזרו ליראה את ה' ולבאמון במשה נבואו ואונקלוס תרגם וזעיקו בני ישראל עשאו ענין תרעומת לומר שלא ה' מתפללן אלא מתרעמין לפניו על שהו'אם. וצמכילתא מפרש שמתחלה זעקו לה' לתת בלב פרעה לשב מעליהם וכשאלו שלא היה חזר וקרב אליהם אמרו לא נתקבלה תפלתינו ונכנסה בלבם להרהר אחר משה: לקחתנו למות במדבר. ולא אמר לקחתנו למות במלחמה וכן אמרו ממותנו צמדבר. ופי' הרמז"ן אמרו כי אף אם לא היו רואים מלחמה לא היו רואים ללכת אל המדבר למות שם צרעב וצמא. ויתכן שאמרו לו כן מיד בנאתם ממזרים כשהסיצם דרך המדבר ים סוף. או שאמרו לו אינה נלא אם דרך ארץ פלשתים ילחמו בנו ואם דרך המדבר ים סוף טוב לנו לעבוד את מזרים ממותנו שם ונראה לי שעל שניהם היו מתרעמים על המלחמה ועל המדבר והזכיר המדבר לומר שהיו מתים במלחמה ואין קוצר כי אם היו צייסוצ איפשר שיהיו נקברים וכן מוכח ממה שאמרו תחלה המצלי אין קברים: (יג) לא הוסיפו לראותם עוד. כתב הרמז"ן על דעת רבותינו הוא מלות לא תעשה לדורות והכי פי' התיצצו וראו את ישועת ה' ואל תיראו מהם ועוד מזה אתכם שלא תוסיפו לראותם עד עולם: (טו) מה תצעק אלי. כתב ר' אברהם כי משה לא היה זועק כי כבר אמר ולאכזבה צפרעה אלא על ישראל אמר ומשה כנגד כל ישראל שהם היו זועקים. והקשה הרמז"ן א"כ ראוי היה להם לזעוק ולמה אמר מה תצעק. ורבותינו אמרו שמה היה זועק ומתפלל והוא הנכון כי לא ידע מה יעשה אע"פ שכבר אמר לו ולאכזבה צפרעה לת ידע איך יתנהג כי הים מלפנים והאויב מאחור והיה מתפלל שיוורנו השם הדרך יצח ופי' מה תצעק אלי שהיה לך לשאול דרך מה תעשה ואין לך צורך לזעוק כי כבר הודעתך ולאכזבה ולא סיפר הכתוב זעקת משה כי היא בכלל ישראל: (טז) הרם את מטך. י"מ הרם כמו הסר הדומה לו הרם המצנפת שאמר לו הסר המטה ולנטות צידו ולכן כתב ויט משה את ידו ולמאי שפירשתי למעלה שצרו המכות שינה מעשים לנוואה ואינו חושש א"כ נאמר כן גם בצאן: (יט) ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל. י"מ שזה מלאך האלהים הוא עמוד האש ההולך לפנייהם צלילה להאיר וקורבו מלאך שיוור מהשמים כמלאך וצאותו לילה הלך מאחריהם להגן עליהם וכשנסע עמוד האש מפניהם מיד גם ויסע עמוד הענן מפניהם ויעמוד מאחריהם להפסיק בין עמוד האש למחנה מזרים להחשיך להם על כן אומר בעמוד הענן ויעמוד שעמד שם על עמודו ולא נסתלק כמו בשאר הלילות כדי להחשיך למזרים. ור' אברהם פי' שהוא השר הגדול

קצו

על התורה

בשלה

פי' הטור

ההולך לפניו צענו והוא שכתוב בו וה' הולך וגו'. וזהו: (כד) וישקף ה' על מחנה מצרים בעמוד אש וענן. שהסיר עמוד האש מפני מחנה ישראל כמנהג שאר הימים ושמו היום משקיף על מחנה מצרים צינע וצין עמוד הענן אשר ישתמשו בו ישראל היום: ויהם את מחנה מצרים. צהגיע אליהם החוס של עמוד האש: (כה) ויסר את אופן. ולא אמר אופני שאלו הסיר צ' האופנים לא היה כל כך כצידות שהיתה העגלה נגדרת בצרף אלל כשהסיר רק האחד היו יושביה גופלים זה על זה ומשתברים. ור' אברהם כתב ויסר את אופן מרכזותיו שהתיר קשר האופן והסוסים לצרות צהיותם קלים ומסומת השם הכתוב למעלה נעלה עליהם ועל הסוסים ולא יכלו לצרות כדי לנהגם בצידות: (כו) ויש משה את ידו על הים. כתב הרמב"ן היה הרגון לפניו יתצרך לצקע הים צרות קדים שיראה כאלו החוס מחרצת ים להשיג למצרים ולאצדס שיחשבו שהרוח שמה הים לחרצה ולא יד ה' עשתה זאת. ור' יוסף קמחי כתב אלו שני הפסוקים נראין מכחישין זה את זה פסוק אחד אומר שצקע הים מפני ידו של משה דרך נס והצ' אומר שצקע צרות קדים. ויש ליישב שניהם שמה צקעו צמטבו דרך נס ועדיין נשאר צקרקע הים טיט ורפש ולולי שצא הרוח והקפאלו היו ישראל טונצעים צטיט לכך פי' הפסוק ויולך ה' את הים צרות קדים עזה כל הלילה לייצב הטיט והרפש וצקע הים צבר על די משה: (כז) לכל היל פרעה. פירש"י ל' יתירה וכן דרך המקראות. ואמר הרמב"ן שאינו כן צמקום הזה אלל פירושו לכל חיל פרעה כי החיל אינו הרכב והפרטים אלל הם הם עמו אשר לקח עמו כאשר אמר כל סוס רכב פרעה ופרשיו וחילו לא נשאר בהם עד אחד. כתב ר' אברהם פי' אפילו אחד כמו והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד: (כט) ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים. כתב ר' אברהם הזכיר זה פעם אחרת לומר כי צעוד שפרעה טונצע צים נשאר עדיין מישראל עוצרים וזהו פלא גדול צמקום שהיו ישראל עוצרים היף שם רוח קדים מיצב צמקום פרעה וחילו הציא שם רוח אחרת לחמם המים שנקרשו ונעשו חומות וראיה לזה הפי' מה שכתוב צצירה וצרות אפך נערמו מים וזאת היתה עם ישראל וכתב נשפת צרוחק כסמו ים וזאת היא שטיצעה את מצרים ועל כן כתב צסוף השירה וישב ה' עליהם את מי הים וצני ישראל הלכו ציצשה: (ל) ויושע ה' ביום ההוא. שער עתה לא היו נושעים שהיה עליהם אימת פרעה: וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים. לאו למצרים קאי שלל השליכס הים אל היצשה צמקומס נצלעו דכתב צצלעמו ארץ אלל על ישראל קאי שמעל שפת הים ראו אותם מת כשטבעו ואין זו דעת צבותינו: (לא) את היר הגדולה. פי' ר' אברהם את המכה הגדולה כמו הנה יד ה' הויה:

בשלה

קצו
פ"י הטור

על התורה

טו (א) אז ישיר • צ"ר להכי פתח צלו אמר דור לנוש מרדו
 צלו דכתיב אז הוחל לקרוא והפך עליהם
 יצעה לים ולאנחנו שהפך לנו ים ליצעה נשנה צלו ובציל שחטא צלו ומאז
 צאתי אל פרעה לדבר צמך הרע לעם הזה לכן פתח לשנה צלו: כי
 גאה גאה. נתגאה על הסוס שהוא מתגאה במלחמה ועל הגזר הרוכב
 עליו כי את שניהם רמה צים: (ב) עזי וזמרה יה. פי' ר' אברהם
 כי מלת עזי מושכת עלמה ואחרת עמה כאלו כתיב עזי וזמרת עזי יי
 ופי' עזי ותפארתי אשר אזמר זו הוא השם לצדו יתברך והוא הי' לי
 לישועה: זה אלי ואנוהו. תקיפי ואושיצבו צנוה וזה חלבי לפני וארוממנהו
 שאספר גבורתו. ודרשו רבותינו זה אלי מלמד שראתה שפחה על הים מה
 שלא ראו הנביאים שהיו מראים אותו בצלצע. ולפי הפשט שיך לומר
 זה חפילו על דבר שאינו נראה כמו כי זה משה האיש: (ו) ימינך ה'
 נאדרי. פירש"י ימינך ה' הנאדרת צכח ימינך ה' תרעץ אויב כן דרך
 המקראות לפול. וכתב הרמב"ן ודאי דרך הפסוק לפול חזל אינו מצטר
 דבר מן הכפילות כמו נשאו נהרות ה' נשאו נהרות קולס. ונכון לפרש
 ימינך ה' נאדרי צכח להשפיל גאה גאה ימינך ה' תרעץ אויב צכח גדול:
 (ז) וברוב גאונך. שהוא למעלה על כל גאה תוכל להרום כל הקמים
 ואין לו עורך לכלי ברזל להרום רק חרונו לצד תשלה צהם ויאכלס כקש
 לפני האש כי החרון אף חס דומה לאש: (ט) אמר אויב ארדוף אשיג.
 פירש"י שכך היה אומר לעמו ומפתם שינאו אחריו וכן דעת אונקלוס
 שתירגס דהוה אמר סנאה. וכתב הרמב"ן ולי נראה שחזר על מה שלפניו
 כי מתחלה אמר שטבעו צים סוף והיה זה כאשר שנו המים ויכסו את
 הרכב ואת הפרשים ואחר כך שב לפרש איך נעשה זה כי צרוח אפיך
 הוא רוח הקדים נערמו מים וקפאו תהומות ומפני זה חשב האויב
 שירדוף וישגס צים ויחלק שללס ותמלא נפשו מהם ונשפת צרוח וכסמו
 ים: (י) נשפת ברוחך. פי' ר' אברהם מגזרת נשף כי צנשף הביא
 רוחו להטביעם. והרמב"ן פי' כמו נשבת צי"ת מלשון ורוח השם נשבה
 זו: ואומר א"א הרא"ש ז"ל הטעם שאמר תחלה וצרוח אפיך נערמו
 מים וכלן אומר נשפת צרוחך כדי להגדיל הנם כי צרוח האף הוא חס
 מתיך הקיפוי ורוח הפה הוא קר מקפיא המים וכלן היה רוח האף החם
 מקפיא המים ורוח הפה מתירם: צללו בעופרת. שצלו צמולות כמו
 העופרת והזכיר זה לומר שמאת השם היה להם זה שאע"פ שהיה צהם
 רצים שהיו יודעים לשוב והיו קרובים אל היצעה אף כי רוב רוכבי סוסים
 היו ראויים להנלל כי הסוסים שטים על פני המים וכן תופשי המגינים
 ניזולים אעפ"כ לא ניזול מהם אחד וזהו וינער ה' את מזרים צמוך הים
 שהגביהם צרוח הקשה והפילם צים: (יא) מי כמוך באלים. פירש"י
 צמוקים. וכתב הרמב"ן צאמת שהוא לשון חוקים חזל מי כמוך צאליס

בשלה

פ"י הטור

קצח על התורה

פ"י במלכתי מעלה שהם נקראים אל"ם והצ"ה נקרא אל עליון שהוא עליון על כולם: מי כסוך נאדר בקודש. שאין כמוהו אדר בנאות קודש: נורא תהלות. פירש"י יראים מלספר תהלותיו פן ימעטו בהן. והרמב"ן פ"י שהוא נורא בתהלות כי עושה דברים נוראים ומתהלל בהם שעשה נקמות בעבדיו ראונו והושיע בהם את עבדיו והנה הוא צוה נורא ומהלל מאוד ובעבור כי מלכי ארץ נוראים בעושיך אמר כי השם הוא נורא בדברים אשר הוא מהולל בהם. (יב) גטית ימינך חבלעמו ארץ. אמרו רבותינו שזכו לקצורה. וכתב הרמב"ן לפי הפשט אין לשון יד וימין נטוי רק לנקמה והשחטה על כן נראה לפרש אחר שטבעו צים והים השליכם ביבשה כמנהג הימים שם תצלעמו ארץ כי יכלו וישבו העפר אל הארץ כשהיה והנם נצלעים ונשחטים כמו בלע ה' ולא חמל: (יג) נחית בחסדך וגו' נהלת בעוץ. אמר ר' אברהם כי הוא עזר במקום עמיד וכן יצא בנציאו'. והרמב"ן כתב שציל שאמר על האויב נטית ימינך אמר נחית בחסדך בעמוד ענן לנחותם הדרך עם זו שנאלת ונהלת אותם ונהלת בעוץ ידך אל נוה קדשך והוא צית המקדש כי אליו הם הולכים: (טו) תפול עליהם אימתה ופחד. אמר ר' אברהם כי תפול עליהם אינו מוזר על כנען אע"פ שקרוב אליו אלא מוזר על אדום וכן מוכח פסוק שלאחריו עד יעבור פ"י שנפלה עליהם פחד בעבור כי יעצרו עליו קודם שיצואו לארץ כנען ואף כי ילא אדום לקראתם צעם כד מ"מ לא נלחם עמם ולולי פחדם שנפל עליהם היה נלחם עמם ערוצ שנאתו אותם: (יח) ה' ימלוך לעולם ועד. פי עתה הראה כי הוא השליט ומלך על הכל שהושיע את עבדיו ואיצד את מורדיו כן יהיה הרצון מלפניו לעשות בכל הדורות לעולם ועד: (יט) כי בא שום פרעה. אמר ר' אברהם שגם זה מהשירה שהיו משוררין ואומרין כי בא שום פרעה צרכנו וצפרסיו צים וישב ה' עליהם את מי הם צעוד בני ישראל הולכים ביבשה צתינו. וכתב הרמב"ן שאינו נכון כי איננו בלשון השירה והנבואה ופירושו אז ישיר משה לבני ישראל כי בא שום פרעה צים ציום ההוא מיד ולא ציום המחרת. אי נמי כאשר בא פרעה ומילו צים וישב ה' עליהם את מי הם צעוד בני ישראל בתוכו אמרו שירה. ואמר עוד כי לקחה מרים התוף צידה וענתה להם הפסוק הראשון של השירה ותעננה אחריה כמו שענו בני ישראל אחרי משה: (כ) אהות אהרן. מפני שהזכרו משה ומרים צשירה ולא הזכר אהרן הזכירו כאן ואמר אחות אהרן דרך כבוד לו שהוא אחיה הגדול מתיחסת אליו שגם הוא נציא ויתכן שדרך הכתוב ליחס אל האחים כמו ואחות לוטן תמנע: (כב) ויבוע משה. כתב ר' אברהם כי מתחלה היה עמוד ענן לפניו ועמוד אש לילה וכשטבעו מרים ולא היה להם עוד פחד ולא נסעו בלילה סר הענן והסיעם משה על פי ה' ואינו אלא שם מסעות עד הר סיני

קצט פי' הטור בשלח על התורה

והאזיר טוב לא קר ולא לח ומי שאין לו אהל יכול לעמוד בלא אהל ולא יזיקנו וצוואם לפני הר סיני עשו להם אהלים שם עמדו כמו שנהומשה הודיעם כי שם יעמדו עד שיעשו המשכן ובעבור זה הולילו עניי שטים ממארים ולהיות זכר לאלה לזה לעשות את חג הסוכות כי הפסוק אומר כי בסוכות הושבתי את בני ישראל ואיך ישנו בעננים כי הסוכות אינן דומים לעננים וכאשר עשו המשכן הוריד השם עננו עליו כי כן כתוב ואש תהיה לילה זו וצנפוע הענן יסעו בני ישראל ובעבור זה כתב ובעמוד ענן אתה הולך לפניו יומם והנה ב' עמודים הם שמתחלפין על המשכן ואם קבלה היא שז' ענני כבוד היו נניח ספרתינו ונסמוך על הקבלה. ורבותינו דרשו שהסיעם בעל כרחם לפי שגדולה היתה ציפת הים מצאת מלרים. וי"מ שכל כך היתה ההנאה שנהנו מזיו השכינה כמו שדרשו טזה אלי ואנוהו עד שלא ראו ליסע והוארך להסיעם בעל כורחם: (כה) ויוררו ה' עין. כתב הרמב"ן בעבור שלא מצאתי לשון מורה אלא בענין לימוד ויורני ויאמר לי פי' למדני וכן כולם נראה בדרך הפשט כי העין הוא ימתיק המים צנפע והיא סגולה זו וילמד אותנו למשה. ורבותינו אמרו שהיה עין מר והוא גם צתוך גם וא"כ פי' ויוררו כי לא היה העין נמצא במקום שהוא והצ"ה הורה את מקומו או שהמליאו אליו צנפ: שם שם לו חוק ומשפט ושם נסרו. פירש"י שצמרה נתן להם מקל פראיות של תורה שיתעסקו בהם שבת ופריה אדומה ודינין ושם נסרו לעם. ותמה הרמב"ן למה לא פירש כאן החוקים האלה והמשפטים כאשר אמר בפרשיות הנזכרות למעלה ויתחיל וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל כל בני ישראל ולשון רש"י שאמר פרשיות שיתעסקו בהם משמע שהודיעם החוקים ההם ולימד אותם עתיד הקצ"ה ללוות אתכם כך וכך על דרך זה שלימד לאברה' אבינו התורה ועשה זה כדי להרגיל' צמנות ולדעת אם יקבלו בשמחה והוא הכסיון שאמר ושם נסרו. ועל דרך הפשט כשהתחילו ליכנס במדבר אמר להם האיך ינהגו זו עד צואם אל ארץ נושבת כי המנהג נקרא חוק כענין שנאמר הטריפני לחם חוקי ונקרא משפט צהיותו משוער כהוגן כדכתיב כמשפט הראשון וארמון על משפטו יצב. אי נמי ליסרם בחוקי המדבר לסבול הרעב והאמא לקרוא לה' ולא דרך תלונה ומשפטים שיחיו בהם לאהוב איש את רעהו ולהתנהג בצלחת הזקנים והגנע לכת באהליהם ושינהגו שלום עם הצאים צמחנה למכור דבר ותוכחות מוסר שלא ינהגו כמחנות השוללים אשר יעשו בהם כל תועבות ה' אשר שנא וכענין שצוה צתורה כי תלא מחנה על אויביך ונשמרת מכל דבר רע: ושם נסרו. להודיע שהולכים בדרך שאין שם מים והצואם אל מקום מים המרים לנסיון שנאמר ויענך וירעיבך להטיבך באחריתך: (כו) ויאמר אם שמועת שמע. פי' ר' אברהם להצין מה שיצוך לעשות: והישר בעיניו תעשה. זו מצות עשה: והאונן למצותיו. זו מצות לא תעשה.

בשלה על התורה פ"ה הטור

וזמכילתא דורש והישר צעיניו תעשה זה משא ומתן שכל מי שנושא ונותן בצאמונה ורוח הצריות נוחה הימנו מעלה עליו הכתוב כאלו קיים כל התורה כולה: כי אני ה' רופאך. פירש"י כאלם שאומר אני הוא הרופא ומזהירך שלא תאכל דברים המחזירים לאדם לחלויו. וכתב הרמב"ן אין זה פשט שאין דרך האדון להצטיח לעבדו אם תעשה רצוני לא אחיתך צחולאים ואינן כן כל הצטיות שצתורה אלל זו היא חזרהה שלא יהיו צמורדיו כמארים כי צשמעם צקולו ינללו מכל אותה מחלה כי כל המחלה שהיא ראויה לצא על עוצרי רצונו כאשר צא' על מזרים שלא שמעו ואמר כי אני ה' רפאך שאסיר מקרבך מחלה שהיא צאה על הארץ כאשר רפאתי המים. וכתב ר' אברהם כי האות הוא והוא אות ראשון שצמדצ הפך ממכה ראשונה שצמארים כי מימי היאור היו מתוקים והפכם לדם ולאו היו מרים ורפאם והנה השם יתצרך יעשה דצ והפכו על כן יש לך לירא מפניו שלא תמרה צו פן יריצ צכס וללחוב אותו כי ייטצ לך כאשר ריפא המים: (כו) ושם שחים עשרה עינות מים ושבעים חמרים. כתב הרמב"ן אינו דצ גדול שימל' כזה צמקום אחד שאפילו צשפל במקומות יש כמה תמרים וכמה עינות מים ופירש"י שנוזמנה להם כנגד י"צ שצטיס וע' זקנים ולא ידעתי מה הוא זה הזמון אם רולה לומר שצמעשה גם נעשו שמה צאותה שעה. וצמכלתין דורש מיום שצרא הצ"ה עולמו צרא שם י"צ מצועים כנגד י"צ שצטיס וע' דקלים כנגד ע' זקנים. ור' אברהם אומר שהכתוב מספר שצאו למקום טוב הפך ממרה כי צאלים עינות הרצה והם מים מתוקים כי התמרים לא ילחימו צארץ שמימיה מרים ולכן אומר ויחנו שם:

טז (א) ויסעו מאלים ויבואו וגו' מדבר סין. כתב הרמב"ן
לחו הכתוב

דק קרה כי צנוסעם מאלים חנו על ים סוף ויסעו מים סוף ויחנו צמדצ סין כי המדצ הוא גדול מגיע מאלים עד סיני וכאשר נסעו מאלים חנו על ים סוף ונסעו משפת הים ונכנסו עוד לתוך המדצ ועשו צו מסעות דפקה וללוט ונסעו מאלוט אשר הוא צמדצ סין וחנו (צרפידים ?) צסיני ועל דעת רצותינו היה דצ המן צאלוט כי צראותם שהיו חונים ומוסעים צמדצ צדפקה וללוט ולא ילאו ממנה פחדו ויחרעמו ולכן אומר וילוו צמדצ כי לא היתה התלונה ציום צואם לשם רק צהיותם צמדצ: (ב) וילרגו כל ערת בני ישראל. כתב ר' אברהם צמרה לא הלינו רק קלת העס כדכתיו וילוונו על משה וצמדצ סין כתיב וילוונו כל עדת בני ישראל על משה ועל אהרן. וכתב הרמב"ן היה ראוי שיספר הכתוב טענת התלונה שיאמר ואין צשר לאכול לעס ואין לחם לשצוב וירעצ שם העס כאשר אומר צמרה וצרפידים ופירש"י שאמר הכתוב ט"ו יום לחדש השני ופירש חניי' זו שצו ציום נשלמה החררה שהוילאו ממארים וקבלת

בשלה

על התורה רא פי' הטור

רבותינו היא זו ולזה לא פירש תלונתם. ור' אצרהס כתב כי הזכיר הכתוב צט"ו יום לחדש השני לאחר שכבר היה להם חדש ימים שיצאו ממצרי' ואכלו הלחם אשר הולילו ממצרים ומקניה' כי קהל רב היו זה טעם התלונה. ועל דעתו הזכיר הכתוב ויצאו מדבר סין להודיע תלונתם כי צבואם למדבר סין וכבר רחקו ממצרים אמרו מה נאכל ומה יספיק לנו במדבר הגדול אשר לנו צאים צו כי מתחלה היו סצורים שיצאו אל ההרים אשר סציופיהם ועתה דאו שיש להם חדש ימים ועיר מושב לא מלאו אמרו כולנו מהים במדבר הגדול שצאנו צו וזהו טעם וילונר-על משה ועל אהרן במדבר כי תלונתם היתה מפני המדבר ובן אמרו כי הולאתם אותנו אל המדבר להמית כל הקהל הזכירו המדבר והקהל לומר שקהל גדול כזה ימותו ברעב במדבר הגדול והצ"ה שמע תלונתם והתחיל לערוך להם שלחן במדבר: (ד) הגני ממטיר לכם. פי' רצי אצרהס שאמר ממטיר בשביל שירד מן השמים דמות מטר. וכתב הרמב"ן ומצינו ימטר על השעים פחים וגו' וה' המטיר על פדום ועל עמורה גפרית ואש ואלו היו צאים עם המטר. ודעת אונקלוס שהוא לשון ירידה שמהרגס הא אלא מחית: לחם. צעצור שיעשוהו לחם כמו שנא' ועשו עוגות כי כל פת נקרא לחם ולא חמים ושעורים לצד. ואמר ממטיר לחם פי' ממטיר להיותו להם ללחם כמו להוליל לחם מן הארץ. וי"מ לאכול לשון מאכל פי' הנני ממטיר לכם מאכל וגם צמר צלל לחם במו לחם אשה וכלל בכלל הנני ממטיר לכם המן והשלו או שקיאר הכתוב צמה שאמר לו הקצ"ה ענין השלו וצדצרי משה האריך ופי' גם השלו כדרך מקראות צכמה מקוונות מדפרישית לעיל: למען אנסנו. פירש"י אם ישמרו מצות התלויות צו. והרמב"ן פי' שזה הנסיון שלא היה צידם מה לאכול והיו צריכין לו כל שעה ולא יאירד להם אלא דבר יום ציומו ואפילו הכי הלכו אחריו במדבר לא מקום זרע והוא כענין שנאמר המאכילך מן המדבר אשר לא ידעו לצותיק למען ענותך לנסותך להטיבך באמריהך: ולקטו דבר יום ביומו. מי שצרא היום צרא פרנסתו שכל מי שיש לו מאכל היום ואומר מה אוכל למחר הרי זה מקטני אמנה: (ו) ובקר וראיתם את כבוד ה'. לל נאמר על הכבוד הנראה צענן כי צו ציוס נראה להם צדצר אל העם אהרן ויפנו אל המדבר ופירש"י שתרלו כבוד השם הנותן להם המן צצקר דרך תיבה שיש שהות ציוס לתקנו מפני ששאלתם אותו לזורך ולכך מראה להם צו כבודו. וכתב הרמב"ן ולינו נכון שיאמר צקר וראיתם את כבוד ה' בשביל שתן להם המן צצקר כי מה כבוד יש צזה ועוד שסמך צזה בשמעו את קוונותיכם. ור' אצרהס כתב כי צצקר נמשך לפסוק שלפניו כי צעצור שאמרו הולאתם אותנו אמר צ' אותות יעשה עמכם השם צעצור שתדעו כי הוא הוליל אתכם האחד צערב היום והשני למחר צצקר ופי' ערב וידעתם כי ה' הוליל וגם צצקר תדעו וראיתם תחלת דבר הוא זה' ראוי

בשלה פ"י הטור על התורה רב

שיאמר ערב וצקר וידעתם וראיתם כי ה' הוליל אתכם שאין וצקר דצוק עם וראיתם את כבוד ה' כי זו ציוס רלו הכבוד. ופי' הרמז"ן כי היה נפלא גדול זמן כי השלו הגיו אותה מן הים צרות דרך העולם אבל המן עתה נולד להם יצירה חדשה צשמים כענין מעשה צראשית והוא מה שאמרו זו שנצרא צין השמשות ולכך אמר צאות אשר יעלה להם בערב תדעו כי הוא הוליל אתכם מארץ מזרים כי יערוך לכם שלחן צמדצר אבל צפלא הגדול אשר יעשה לכם צצקר תראו את כבוד מלכותו אשר מי אל צשמים וצארץ אשר יעשה כמעשיו וכגבורותיו כי צגבורות וצנפלאות אשר יעשה השם נראה כבודו כענין שאלמר לקצן את כל הגוים והלשוניות וצאו וראו את כבודי. ודע כי יש צכאן ענין גדול ודרשו זו חכמים לחם אצירים. אבל איש לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו רלונו לומר כמו שמלאכי השרת קיומם מזיו השכינה כך הוא המן שנתגשם צאור ההוא מרלון צוראו וניזונו ממנו ישראל ומפני זה מלאו זו טעם כל מה שיראו כי הנפש צמחצבתה תדצק צעליונים ותמלא מנות חיים ותפיק רלון מלפניו: ובחנו כה. פי' ר' אצרהם מה צדינו לעשות לא עשינו אלא מה שזונו הקצ"ה. וזינו אלא כמו מה אדם ותדעהו כלומר מה אנחנו תשובים שאתם אומרים שהולאתי אתכם מארץ מזרים: (ח) ויאמר משה בחת ה' לכם בערב בשר. חזר לפרש מה שאמר למעלה ערב וידעתם כי ה' הוליל אתכם שיתן לכם צצר וצצקר וראיתם את כבודו זמן: (יב) דבר אליהם לאמר בין הערבים חאכלו בשר. כתצ הרמז"ן זה הדיבור צצר אמרו משה לישראל ונסנה צעצור שאמר שמעתי את תלוות צני ישראל כי מתחלה אמר הנני ממטיר לכם לחם כעושה עמכם חסד לרלונו או צזכותם ועתה הגיד כי נחשב להם לעון וצעצור התלוונה יעשה עמכם כן כד"י שידעו שאני ה' אלהיהם כי עד עתה אינכם מאמינים צה' אלהיכם על כן אתם מתלוונים צנציאו. ויתכן כי מתחלה לא הצטיחס להיות להם המן כל ימי היותם צמדצר וחשבו שלא יהיה להם אלא ליום אחד או לשנים צמקום ההוא לצד ועתה אמר להם כי צין הערצים יאכלו צצר תמיד וצכל צקר ישצבו לחם כל ימי היותם צמדצר וכן דעת רצותינו שהיה השלו מן היום ההוא והלאה כמו המן וכן נראה כי על שני הדברים נתלונו וצשניהם שמע את תלוותם כי מה יתן להם ומה יוסיף להם צצר ליום או לצ' ומה שתאריך הפרשה צענין המן צעצור שכל עניניו נפלאים ותקצר צענין השלו כי הוא צנוהג צבעולם. וענין השלו השני צקצרות התלוונה כי לא צא להם עתה צצוצע כמו שאומר הפסוק תמיד צצר לאכול ולחם לשוצע ויתכן שהיו גדוליהם לוקטים אותו שהיה לחסידים שלהם ולעירים היו תאצים לו כי אינו מספר צשלו המרצה והממעיע כאשר יספר זמן ולכן נאמר שם והאספסוף אשר צקצרו התלוונה תלוונה ואומר וישוצו ויצבו צני ישראל שהיו מהם צזכים ולא כולם ואז נתן להם ממנו

רג פי' הטור בשלח על התורה

לרוב כאשר אמר והממעיעו חכף עשרה חמרים-ואכלו חדש ימים צשפע
הוא ושצ לענינו הראשון.. ועל דרך הפשט היה כל מעשה השלו לעתים
זהמן שהיה חיותם ממנו היה להם תמיד כי עקר תלונתם עליו בדכתיב
כי הולאתם אותנו אל המדבר הזה להמית את כל הקהל הזה צרעב.
ואפשר לומר כי מתחלה אמר להם משה ולא קיצלו דצרו וכן מוכח הפסוק
שאמר שאמרו להם כתיב ונחנו מה כי תלינו עלינו ועל כן אמר להם
קצבו לפני ה' שראו כבוד ה' ואז יאמינו והטעם שלא האמינו תחלה כי
משה לא אמר להם יתן ה' לכם צמר ולאם אלא אמר צתת ה' לכם דרך
הוכחה על תלונתכם וכי אינו צאפשר שיתן ה' לכם למה אתם מתלוננים
ואינכם מתפללים אליו שיתן לכם: (יד) וחקל שכבת הטל. פי' ר'
אצרהם שנסתלק כמו אל תעלנו צחני ימי שהטל ירד תחלה לטהר הארץ
וצהסתלק הטל ירד המן עליו: דק מהוספם. י"מ עגול ואין לו חצר
ואונקלוס תרגם לשון גילוי כמו מחשוף הלצן: דק בכפור על הארץ.
תרגם אונקלוס דעדק כגיר כגלידא על ארעא ופירש"י שגיר הוא שחור
ופירש ג"כ כי גיר הוא תוספת ואין לו תיבה צפסוק. והרמז"ן כתב
כגיר כי גיר הוא לצן הדצק לצנים ומנפלים צו ועומים צו הצתים כסיד
והוא לצן מאוד וטוב מן הסיד ועל כן ייחס צו המן שהוא לצן ומפורר על
הארץ כגיר המנופץ ואונקלוס תרגם מלת ככפור צשני פנים עשאו תחלה
מן וכפרת אותו מצית ומחון צכופר ולכן אמר כגיר שצו טוחין ומכסין
ועשאו עוד מן כפור כאשר יפור שהוא הקרח הדק היורד צצקר כמו
שתרגם וקרח צלילה גלידא דהוה נחית עלי צליליא ואמר שהמן הוא לצן
כגיר שכופרין צו הצתים וגם כקרח כפור היורד צלילה. ויש נוסחאות
שכתוב צהם דעדק כגיר (דגיר. כל"ל) כגלידא על ארעא פי' עשוי
חמרים חמרים כגליד על הארץ והוא האמת שאם היה מלשון גיר היה
מתורגם כגירא כגלידא כי כן הוא הלשון: (טו) ויאמרו ארש אל אחיו
מן הוא. י"מ מגזרת מנה את מאכלם לע"פ שנכתב קודם ויאמר משה
אליהם הוא להם אין מוקדם ומאוחר ופי' ויאמר משה אליהם וכבר
אמר משה אליהם. וי"מ לשון מנה אחת אפים מתנה הוא מאת הקצ"ה
וחסר ה"א אחרונה: (טז) עמר לגלגלת. כתב ר' אצרהם על דרך
הפשט זה השעור למי שהוא גדול צשנים ולקטנים לפי אכלם: (יז) ויעשו
כן וגו'. על דרך הפשט המרצה והממעיעו לפי מספר נפשות וקדמונינו
אמרו כי ה' דצר פלא. (יט) אל יותר ממנו. פי' שלא יותירו כדי
לאכלו מחר רק יצטוו צה' כי מחר ירד אצל אין מזה עליו לאכלו ואם
נשאר לו שלא יוכל לאכלו ישליכנו חון לאהל: (כ) וירם תולעים ויבאש.
פירש"י מקרא הפך שצאש תחלה ואחר כך הרים תולעים מדכתיב ולא
הצאיש ורמה לא היתה צו. וכתב הרמז"ן ואלו ה' מתליע צדרך הטצע
כשאר המתליעים היה כן אצל זה שהתליע צדרך נם אפשר שהרים תולעים

תחלה שאלו כצאש תחלה היו מריחים אותו צלילה ומשליכים אותו ולכך הרים תולעים תחלה והם לא ידעו וצבקר כצאש ונתגלה הדבר וקלף עליהם משה וכן מוכח בפסוק שאומר ולא הצאיש ורמה לא היתה זו שאם לא ה' מרים עד שיצאש תחלה כיון שאמר ולא הצאיש מה הולך לומר ורמה לא היתה זו לכך אמר ולא הצאיש וגם רמה לא היתה זו כמו שדרכו להרים תולעים תחלה: (כב) ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה. דרשו רבותינו אחר שלקטו מצאו לחם משנה ומשה לא הגיד להם עדיין. ור' אברהם אמר לפי הפשט משה ראה להם לקט לחם משנה מדכתיב לקטו ממנו לחם משנה ולא אמר מצאו וצאו הנשיאים והגידו למשה כי ישראל עשו כאשר ראו ושאלוהו מה יעשו זו ואיך יוכלו לאוכלו והוא אמר להם כבר ראו השם שתצטוו למחר ואת אשר תאפו ותצטלו לצורך לאכול היום צטלו מהעומר אחת ועשו ממנה כמנהגה ואת כל העודף דהיינו העומר השני עד הצקר ואומר לכם מה תעשו צו וצבקר הודיעם שיאכלוהו כי לא ירד היום. ופירש"י את אשר תאפו ותצטלו לצ' הימים פיי' מצ' העומרים אפו וצטלו ואכלו ממנו היום והניחו העודף למחר וצבקר צאו לפניו ולא ראו לאכלו מיזם אל יום אע"פ שהתיר להם להניח עד הצקר וצבקר אמר להם לאכול היום צבצד כי על כן אמרתי להניחו עד הצקר והודיעם צטעם המזוה כי היום לא ימצאוהו צדה צצטיל כבוד השבת. ויתכן שאמר ואת כל העודף שיאכלו צלא מזה ציום הששי כל מה שיראו והעודף אף אם הוא מועט יספיק לשבת כי צרכת השם היא תעשיר: (כח) עד אנה באנתם. פירש"י צהדי הוליא לקיף כצאש שכלל משה עמהם על שלא הגיד להם מזוה שבת. ור' אברהם כתב שאמר למשה כנגד כל ישראל והטעם שאמר למשה שיאמר לישראל שבו אים תחתיו ופיי' זה אל יאף אים ממקומו ללקוט המן כאשר עשו אנשים שיאפו: (לה) עד בואם אל ארץ נחשבת. כי היו הולכים צמדצר לא עבר צה אים ואוכלים (כשעברו הירדן. כ"ל) את התצוה שמצאו על כן הולך לומר את המן אכלו וגומ' כי המן נמשך עמהם עד צואם לגלגל שהוא קצה ארץ כנען והנה התצוה מצוי ואז שבת המן:

יז (א) ויסעו כל עדת בני ישראל וגו' למסעיהם. אחז בכתוב דרך קצרה לומר שנסעו צמסעות רצים ממדצר סין לרפידיס לכך אמר למסעיהם כי מסעות רצים עשו כי מתחלה כשנסעו ממדצר סין חנו צדפקה ואחר כך צאלוש ומאלוש לרפידיס ולא צא עתה אלא לפרש תלונתם כי צתחלת צואם למדצר התלוננו על הלחם ועתה רצו על המים: (ב) וירב העם. כתב ר' אברהם אמר העם ולא אמר כל העם כאשר אמר צמן כי צ' כחות היו האחת אופן לה מים לשתות והיא עשה מריצה עם משה והשנית יש לה מים צכליהם שהוליוו מאלוש והיא רוצה לנסות ה' אם יתן מים והש' למריצים מה תריצון עמדי נצעק כלנו אל ה'

ולמנכס אמר מה תנסון את ה': (ג) ויצמא שם העם למים. כאשר התחזק עליהם הנמא נתרעמו על משה למה הרע להם להוציאם ממזרים. והרמב"ן פיי' הענין כך כאשר צאו אל המקום ההוא ולא מצאו עינות מים מיד עשו מריבה עם משה ולכך נאמר. וירב ולא בדרך שנאמר בשאר מקומות וילונו דרך תרעומת שהיו מתרעמים על עניינם לאמר מה נשתה מה נאכל אלא וירב שהיו עושים עמו מריבה ממש שצאו עליו לאמר תנה לנו מים כי עליך הדבר לעשות ומשה השיב מה תרצון עמדי ומה תנסון את ה' כי הרב הזה לנסות את ה' היוכל לתת לכם מים כי אם תחרישון מעלי ותתפללו לה' יענה אתכם וכן היה בצלם לנסות כדכתיב על נסותם את ה' ולא רפתה רוחם מעליו והסתפקו יום או יומים ממים שנכליהם ואחרי כן ויצמא שם העם למים וילן העם על משה כענין התרעומת אשר הם עושים בכל מקום בצקשם דבר שאומר למה זה העליתנו ממזרים וכראות משה כי נמאו התפלל לה' והגיד לו המריבה שעשו עמו בראשונה: אותי ואת בני. ולא אמרו סתם להמיתנו צמא או להמית כל הקהל הזה אלא הזכירו הצנים להרבות התלויה שימחר לדבר כי הקטנים לא יסבלו הצמא כלל וימותו לעיני אציהם: אח בני ואח מקני. הזכיר המקנה לומר שהם צריכים מים רבים ולכך נאמר שם בשעת (בשנית?) וילאו מים רבים ותשת העדה וצעירם. ורבותינו אמרו השוו בהמתן לגופן שבהמתו של אדם המהלך בדרך היא חייו שאם אין בהמתו הוא מסתגף: (ד) עוד מעט וסקלוני. דרך משל כי רוב מריבות עשו עמי ומתרעמים עלי ואלו היה בהם יכולת היו סוקלין אותי: (ה) עבור לפני העם הזה. פיי' הרמב"ן הקדם לפניו כמו ויצבור את הכושי והענין כי העם היו צרפדיים והנור שילא ממנו המים היה צחורב והוא הר סיני על דעת הראשונים או מקום עיר לפני ההר קרוב הוא לו על דעתי כאשר אפשר עוד והולך משה לקדם לפניו לעבור מרפידים לחורב מהלך בהם או צ' רחוק מהמחנה ועל כן אמר לו עבור לפניו על וקח מזקני ישראל והלכת כלומר שתלך עד שתראה אותי עומד לפניך על הנור צחורב. והנה הכה צלור ויוצו מים ולא סיפר הכתוב ותשת העדה וצעירם כאשר בשנייה אבל צידוע שעשו כן וצחור הוא שלא הלכו העם לחורב לשתות כי לא צאו לפני הר סיני עד אחר כן בשלישי אלא שלחו שם נעריהם לשאוב מים ולהציף להם כמנהג המהנות וקרוב הדבר שילאו מן הנור צחורב מים קרים ונוזלים הלכו לרפידים ושם שתו אותם והוא שאמר הכתוב ויוציא נוזלים מסלע ויורד כנהרות מים וכתב פתח נור ויוצו מים הלכו צליות נהר ומה שאמר הן הכה נור ויוצו מים ונוזלים יטופו גם על הנור הזה נאמר והסלע השני אשר היה צקש נצקע צו כמו צאר נוצע מים ועל כן נאמר הוא הצאר אשר אמר ה' למשה ואמרו צעירה צאר חפרוה שרים כי היה כמו צאר חפרוה ולכן אמר שם ותשת

פ"י הטור בשלח על התורה ר"ו

העדה ובעירם ששתו מיד צאתו מקום אלל צכאן היו נהרות שוטפים ממנו ושותים צצתיהם כרונס ולע"פ שהיה הכל צארה של מרים צקצלת רצותינו יתכן שהיה צראשונה וכל המ' שנה מושך מים צנהרות וצפעס השנית מפני העונש אשר היה שס נעשה כמו צאר חפורה מללה מים : ומטך אשר הבית בו את היאור . לע"פ שהוא לא הכה פי' הכית צמאמרך שאמרת לאהרן להכותו והזכיר מכת היאור ולא שאר המכות לומר כי אז הפך המים לים והסירם מטבעס ועתה יוליא מים מלור החלמים כי יעשה דבר והפכו : (ו) הגני עומד לפניך . צעבור כי הפלא צמקום הזה צמים היה קצוע שיהיה הצאר עמהס כל ימי היותס צמדצר כדצרי רצותינו צעבור זה נגלית עליו שכניה צמקום הוא כאשר אמר צמן צקר ורליתס את כצוד ה' צעבור היותו פלא קיים : (ט) ויאמר משה אל יהושע . כתצ הרמצ"ן מכאן נראה שמיום היותו לפני משה קראו יהושע וכן ושמע יהושע את קול העס צרעה ומה שכתוצ צמרגלים ויקרא משה להושע צן נון יהושע למצראשונה מדצר כלומר כי זה יהושע אשר נצחר צמרגלים הוא אשר קראו משה יהושע ומה שדרשו רצותינו יה יושיעך מעלת המרגלים פי' צשציל שידע משה שהוא עתיד ללכת עם המרגלים קראו כן אז נאמר כי אז קצע לו זה השס צפני כל העדה שלא יקראוהו אלל צזה השס צעלמו . ומה שלא הלך משה כדי שיתפלל צנשיאות כפים על הגצעה וגס שאין זרעו של עשו נופל אלל ציד צניה של רחל וכן עמלק ציד שאלו והמן ציד מרדכי ועלה לראש הגצעה כדי שיראה לישראל הנלחמים וישים עינו עליהס לטובה וגס הס יראוהו פורש צפיו השמימה צתפלה ויצתמו ויוסיפו לומץ וגצורה . ועל הענין הזה שעשה משה מפני שהיה עמלק גוי חזק וישראל אינן מלומדי מלחמה והיו עיף ויגע כדכתיב צמשנה תורה על כן פחד ממנו והולרך לכל התפלה והתחנה . ויתכן שפחד משה פן יתגצר צחרצו מפני היותו נוחל החרצ צצרכת הזקן שאמר לו על חרצך תחי' כי המלחמה מן המשפחה הזאת היא ראשונה ואחרונה כי עמלק מזרע עשו היה ומזרעו של עשו היתה לנו הגלות והחרובן האחרון וכאשר ינולח הוא ועמים רבים אשר אתו ממנה נושע לעולם כד כתי' ועלו מושיעים וגו' וכאשר עשו משה ויהושע צראשונה כן יעשו משיח ואלהיו צזרעס ועל כן התאמן משה דצר : (יא) וכאשר יגיה ידו . על דרך הפשט כי לא יוכל להרים ידו כל היום וכאשר יניחם צאונס גצר עמלק על כן נוה לאהרן וחור שיתמכו צידיו . וצמדדש וכי משה היה עושה שיתגצר עמלק אלל אסור לאדם לשהות כפיו פרושות השמימה ג' שעות . ור' יוסף קמחי פי' שלא הניח אלל צשציל שידע שכאשר יניח ידו וגצר עמלק וידע שידיו כצדים ולא יוכל להרימס כל היום לקח עמו אהרן וחור שיתמכו ידיו . וי"מ לפי הפשט והיה כאשר ירים ידו עם המטה וגצר ישראל שהמטה היה סימן שלהס כמו שעושין דגל

רז פי' הטור בשלח על התורה

צמלחמה שלא יפזרו אנשי המלחמה ולכן כתיב ויקחו חזן וישימו תחתיו וישב עליה כדי שיהי' במקום אחד גבוה ויראו כולם הנס שלהם ועל כן קרא משה למזבח ה' ניסי לומר לא צמעי שהרימותי לנס גזרו ישראל אלל ה' נסי ורגלי: (יב) ויהי ידיו אמונה. פי' ר' אצרהס כל אחד מידיו. וי"מ על מה שכתוב ויהי ולא אמר ויהיו שהיה מוצאם ידיו לפרוש השמים והיו נראות כמו אחד כענין ורגליהם רגל ישרה: אמונה. פי' כמו עומדות וקיימות צדוממותן כמו ולנחנו כורפים אמונה פי' דבר קיים. וי"מ לאמונת ישראל כדי שינחמו. וי"מ שהוא מגורת ויהי אומן כאלו אומנים הם שישאו ידיו. וצמדרש יש שהזכיר זכות אצות אמונה זהו אצרהס דכתיב צי' והאמין צה' עד צא ינחק דכתיב וינחק צא מצא השמש יעקב דכתיב כי צא השמש: (יג) ויהלש יהושע. ולא הרגס. י"מ שצבלי כשפים היו וצחרו להם אנשים למלחמה שאי אפשר להרגס מפני הכשפים שעשו להם: (יד) כתוב זאת זכרון בספר. כתב ר' אצרהס כי הוא ספר מלחמות ה' וחינו מלוי אללינו. וכתב הרמב"ן ואין צדבריו רק תואנה והנכון כי הוא ספר התורה כענין שנאמר לקוח את ספר התורה הזה שורה לכתוב לזכרון שיזכרו ישראל מה שעשה עמלק וזהו המורה שצמסנה תורה זכור את אשר עשה לך עמלק ואמר ושים צאזני יהושע שזיזו להזכיר לישראל את כל התלחה שצאה להם על ידו כי הוא היודע ועד ורומז כי אחרי שירשו את הארץ ימחווהו כי מורה עליהם להכריח ז' עממים תחלה וזהו שנאמר והיה צהניח ה' אליהך לך וגו' ואם היה כן צימי יהושע היה מוזכרים למחותן אצל נשאר צימיו מן הארץ הרצה עדיין לנחול ונמשך הדבר עד צא שאלו: כי מוחה אבחה. לפי שאלופי אדום נצבלו מפחד שראו נסים שנעשו לישראל צמזרים ועל הים וכן מואב ופלשת אצל עמלק שמע גבורת השם וצא ממקום רחוק להלחם על ישראל ולא פחד מגבורת השם ראוי למחות. וכתב' קרא אחרינא תמחה את זכר עמלק וי"מ קודם שפסע ידו צצית המקדש תמחה ואחר שפסע תמחה אני צעממי. וצמדרש אם תמחה מלמטה אני תמחה מלמעלה: (טז) כי יד על כם יה. לשון שצועה כמו שפירש"י. וי"מ כאשר תהיה יד וחזק על כסא ה' למלך אז תהי' מלחמה לשם צעמלק רמו לשאלו מלך ראשון שנלחם צעמלק וכן תהיה מדר דר שכל מלך שיהי' לישראל חייב להלחם אהו עד שימחה שמו:

פרשת יתרו

יח (א) וישמע יתרו. נחלקו צו רבותינו י"א קודם מתן

תורה צא כסדר הפרשה וי"א אחר

מתן תורה צא מדכתיב אשר הוא חונה שם הר האלהים ועוד שאמר לו משה מיד צבואו אליו והודעתי את חוקי האלהים ואת תורותיו ועוד ראיות